

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra politologie a evropských studií

Operace Lité olovo a teorie spravedlivé války

Bakalářská práce

Jan Novák

Vedoucí práce: Mgr. Hynek Melichar

Olomouc 2016

Prohlá-uji, že jsem bakalá skou diplomovou práci na téma š *Operace Lité olovo a teorie spravedlivé války* vypracoval sám na základ uvedené literatury, a souhlasím se zve ejn ním této práce pro studijní ú ely.

V Olomouci dne 27. b ezna 2016

í í í í í í í í ..

Podpis

Chtl bych podkovat vedoucímu své bakalářské práce Mgr. Hynku Melicharovi za jeho odbornou pomoc a vstřícný postoj, na který jsem se u něj mohl vždy spolehnout.

š Pokud by Palestina slořila zítřa své zbran , nebyla by řlúdná válka. Pokud by Izrael m l slořit svoje zbran , nebyl by řlúdný Izrael.õ

Benjamin Netanjahu, izraelský premiér

Úvod	6
1. Spravedlivá válka a její historický vývoj	11
1.1 Ideové základy spravedlivé války	11
1.2 Spravedlivá válka ve st edov ku.....	12
1.3 Spravedlivá válka v novov ku	13
1.4 Nové debaty ve 20. století	14
1.5 Realismus a pacifismus ve spravedlivé válce	14
2. Jus ad bellum ó kritéria pro vyhlá-ení války	16
2.1 Kritérium spravedlivého d vodu.....	16
2.2 Kritérium spravedlivého zám ru.....	17
2.3 Kritérium poslední mofnosti	18
2.4 Kritérium rozumné –ance na úsp ch	19
2.5 Kritérium proporcionality	20
2.6 Kritérium legitimní autority.....	21
3. Jus in bello ó kritéria vedení války	23
3.1 Kritérium diskriminace.....	23
3.2 Kritérium proporcionality prost edk	24
4. Válka v Gaze 2008-2009	25
4.1 Organizace operující v oblasti Palestiny a Izraele.....	25
4.2 Historické p í iny konfliktu.....	26
4.2.1 První intifáda.....	27
4.2.2 Druhá intifáda.....	28
4.2.3 Období od roku 2006 po po átek operace Lité olovo.....	29
4.3 Politická rozhodnutí vedoucí ke konfliktu.....	30
4.4 Vypuknutí konfliktu	31
4.5 Akté i konfliktu.....	32
5. Kritéria spravedlivé války a operace Lité olovo	37
Záv r	43
Literatura	46
Abstrakt.....	54
Abstract.....	54

Úvod

Válka je ústředním tématem studia mezinárodních vztahů již od počátku jeho existence. Postupem času se jednou z oblastí badatelského zájmu stal také výzkum teorie spravedlivé války. Tato teorie se formovala celá staletí v kontextu proměny jejího se charakteru válečných konfliktů. První zmínky o spravedlivé válce nalezneme již ve Starém zákoně, kde Izraelité považovali válku za druh božího trestu, který stihne všechny nespravedlivé. V Novém zákoně se naopak objevují pacifistické myšlenky, které dokonce poukazují na lidi, aby milovali své bližní bez rozdílu, a to včetně svých nepřátel. Koncept spravedlivé války se začal formovat až ve středověku, kdy filozofie svatého Augustina nahradila pacifismus Nového zákona kritérii, která je nutno splňovat, aby bylo možné považovat válečný konflikt za spravedlivý. Pak může legitimní autorita vstoupit do války. Svátý Augustin tedy ve svém učení položil základ pro novou éru zkoumání a utváření jednotlivých rámců kritérií spravedlivé války, jež určovaly, kdy a za jakých podmínek je konflikt morálně ospravedlnitelný.

Základním předpokladem teorie spravedlivé války je přesvědčení, že přestože válku vždy doprovází utrpení a zlo, za jistých okolností je její vyhlášení morální a spravedlivé. V takovém případě musí být splněna jistá kritéria vymezená v tomto konceptu, jež mají za cíl minimalizovat ztráty, ospravedlnit důvody i přímou eliminovat možnost vypuknutí konfliktu. Samotná podoba těchto kritérií se v jednotlivých dějinných obdobích proměňuje. Podvodní myšlenka ovšem zůstává stejná: předejít vypuknutí konfliktu, a nelze-li toho dosáhnout, zajistit jeho spravedlivý a čestný průběh, kde civilisté nebudou trpět rukou fládné z válečných stran. V konceptu spravedlivé války zaujímají dva názorové protipóly realisté a pacifisté. Zatímco realisté považují válku za přirozenou věc, nebo pragmatický pohled a jednání je důležité než morální a etické otázky, pacifisté odmítají válku v jakémkoliv rozsahu v přirozené formě, jakákoliv forma násilí a ztrát na nevinných životech je neomluvitelná a nelze ji ospravedlnit za žádných okolností.

Tato bakalářská práce se vztahuje protiteroristické operaci označované jako Lité olovo (anglicky Cast Lead), započaté izraelskou vládou v prosinci 2008. Izrael a Palestina se již mnoho let vzájemně obviňují z porušení lidských práv. Na jedné straně Izrael obhajuje své rozsáhlé operace na území Gazy jako ochranu sebe sama před nepřítelům a zdůvodňuje je obavou o bezpečí svých občanů. Na druhé straně palestínská islamistická politická strana

Hamás, momentálně ovládající pásmo Gazy, nazývá Izrael nelegálním okupantem a agresorem utlačujícím palestinský lid.

Téma této bakalářské práce bylo vybráno zejména v souvislosti s etnými vojenskými konflikty, jež jsou mnohdy alespoň jedním z aktérů obhajovány jako spravedlivé. Již bylo zmíněno, že Izraelité uhlav ve starověku považovali svou válku za spravedlivou, neboť snesla na jejich nepřátele zasloužený boží hněv. Z chování představitel dnešní izraelské společnosti máme nabytý dojem, že válku vedenou v pásmu Gazy považují za spravedlivou a nezbytnou pro vlastní bezpečnost a přežití. Jednou z takovýchto válek vedených v Gaze je konflikt z let 2008 a 2009, kdy byla Izraelem spuštěna operace Lité olovo, reagující na stále se zvyšující počet raketových útoků na území státu Izrael z oblasti Gazy. Přestože operace Lité olovo je protiteroristická operace a nezapadá do klasického pojetí války, lze na ni uplatnit kritéria spravedlivé války. Důvodem může být fakt, že z moderních konfliktů se vytrácí tradiční formy vedení války, mnohdy v nich figurují nestátní aktéři a nekonvenční metody boje. Místo označení protiteroristická operace se často objevuje pojem válka v Gaze i izraelsko-palestinský konflikt.

Hlavním cílem této bakalářské práce je posoudit operaci Lité olovo na základě kritérií spravedlivé války a analýzy průběhu operace v etnologické podobě jejího vzniku, vyhodnotit míru shody této izraelské operace s principy, jež mají být naplněny v rámci teorie spravedlivé války. Tato práce si tedy klade následující výzkumnou otázku:

- Do jaké míry splňuje operace Lité olovo vedená izraelskými autoritami kritéria konceptu spravedlivé války, *jus ad bellum* a *jus in bello*?

V této bakalářské práci bude použita deskriptivní a empiricko-analytická metoda a z hlediska metodologie ji máme nazvat disciplinovanou interpretativní studií, která patří mezi jednopřípadové studie zkoumající jistý fenomén či událost, a to prizmatem již existující teorie. Tento výzkum se tedy nesnaží dojít k obecně platným závěrům a kvantifikovat míru korelace mezi dvěma případy, ale zkoumat a analyzovat jednu událost, v tomto případě operaci Lité olovo. Konkrétně hledá odpovědi na otázky, jak k této události vůbec došlo, jaké byly historické příčiny a souvislosti, co jí předcházelo a jaké byly spouštěče tohoto konfliktu. Poté hodlá zasadit samotný průběh operace do již ukotvených kritérií konceptu spravedlivé války a zjistit, zda byla operace Lité olovo příkladem spravedlivé války.

Tato práce se skládá z pěti kapitol, z nichž první dvě se dále dělí do dílčích podkapitol. Teoretická část práce obsahuje tři kapitoly, jež sledují vývoj konceptu spravedlivé války a

definují její kritéria, a výzkumná část práce se zaměřuje na samotnou operaci *Lité olovo* a její zhodnocení dle kritérií teorie spravedlivé války. V první kapitole se zabývám vývojem teorie spravedlivé války v průběhu různých časových období. Nejprve se věnuji jejím ideovým základům, které mají své kořeny již ve starověku. V období středověku se úvahy nad spravedlivostí války objevují v dílech Augustina Aurelia, a později také Tomáše Akvinského. Ti uvedli tři povodní kritéria, která je třeba splnit, aby válka byla morálně ospravedlnitelná. Konkrétně se jedná o následující požadavky: Zaprvé, legitimní autoritu, již v tomto případě představuje panovník. Zadruhé, spravedlivý případ a úmysl, vyloučení války vedené s dobytelským záměrem a podmíněné touhou po moci. V novověku se objevily myšlenky Huga Grotia, jenž oddělil koncept spravedlivé války od teologického učení a úspěšně je tak nasměřoval ke konstituování systému mezinárodního práva. Přesto se jeho úvahy o válkách vedených proti agresorovi s cílem udržet mír a potrestat útočníka brzy dostaly do pozadí a příslušné autority dál pokračovaly ve vedení válek. Pro vymezení myšlenkových pozic v rámci teorie slouží podkapitola zabývající se realistickým a pacifistickým směřováním, realisté jsou charakterizováni svým pragmatickým směřováním, a tak považují válku za přirozenou věc, naopak pacifisté jakýkoli konflikt odsuzují jako trestný čin.

V druhé kapitole popisují jednotlivá kritéria *jus ad bellum*. Tato kritéria představují jednotlivé soubory pravidel vedení války nebo konfliktu, jimiž je třeba se řídit, abychom dotyčný konflikt mohli považovat za morálně ospravedlnitelný. Jedná se o kritéria pro vyhlášení války, mezi ně patří hlavní *spravedlivý důvod*, pro vstup do války, a *spravedlivý záměr*, který definuje cíle daného války nebo konfliktu. Tímto dvěma kritériím je mnohdy popisována největší důležitost. Dále výčet kritérií spravedlivé války zahrnuje požadavek na vedení války *legitimní autoritou*, existenci *rozumné šance na úspěch*, kritérium *poslední možnosti* požadující vyerpání všech mírových alternativ před vypuknutím konfliktu a kritérium *proporcionality*, jež zkoumá, zda celkový přínos dobra převýší zlo vyplývající z války nebo konfliktu.

Úzce s touto částí bakalářské práce souvisí i další kapitola, která teorii spravedlivé války popisuje v rámci kategorie *jus in bello*, neboli kritéria vedení války. Má-li být konflikt označen za spravedlivý, nestačí pouze splnit kritéria pro jeho vyhlášení, ale je rovněž nutné dbát na přiměřenost prováděných akcí již v průběhu války. Pokud bude válka vedená destruktivním způsobem, ani její spravedlivé vyhlášení nezajistí možnost považovat konflikt za morálně ospravedlnitelný. Proto jsou kritéria *diskriminace* a *proporcionality cílů* důležitou součástí charakteristiky spravedlivé války. Tato kapitola má za úkol vytvořit ucelený obraz

moderního pojetí kritérií *jus in bello*, je-li jsou nezbytné pro pochopení a posouzení klíčových kategorií morálnosti a spravedlivosti daného konfliktu.

čtvrtá kapitola pojednává o samotné válce v Gaze¹ v letech 2008 a 2009. Zkoumá historické příčiny vypuknutí konfliktu, ufl od dob první intifády. Mezi Izraelem a Palestinou neustále vládnou napětí, které postupně utvářelo jednotlivé aspekty jejich vztahu a následně i válečného konfliktu. Samotné válce v Gaze předcházely různé varovná znamení a politické kroky, které se postupem času vyostřovaly a eskalovaly do státní, jehož následkem bylo mnoho civilních obětí na životech a zničených domovů. Přestože se v tomto vojenském konfliktu primárně střetly dvě strany, a sice Izrael a Hamás, snažilo se do něj zasahovat mnoho vnějších aktérů. Nejednalo se pouze o jiné státy, jako například USA a Egypt, ale také o nadnárodní a mezinárodní organizace například Evropskou unii a Organizaci spojených národů. Válka v Gaze, potažmo operace Lité olovo byla silně medializována a upoutala pozornost prakticky celého světa. Na obě strany konfliktu byl vyvíjen neustálý tlak ohledně zvoleného způsobu boje a ochrany civilního obyvatelstva, ale předeevším zde ze strany mezinárodního společenství vládla snaha o nalezení mírového řešení konfliktu a ukončení bojů.

Poslední pátá kapitola se zabývá vyhodnocením operace Lité olovo na základě kritérií spravedlivé války popsaných v teoretické části práce. Zmíní uje jednotlivá kritéria *jus ad bellum* a *jus in bello* a posuzuje jejich myšlenkovými paradigmaty konkrétní politické kroky a vojenské akce prováděné izraelskou armádou v rámci této operace. Jednotlivá kritéria posuzují konflikt z hlediska morálky a spravedlivosti, přičemž si zde autor uvědomuje, že v tomto dlouholetém a komplexním konfliktu mezi Izraelem a Palestinci prakticky nelze dojít k nevyvratitelným postojům a názorům.

Zdroj k tématu spravedlivé války je nespočet, nejlépe známým pro tuto bakalářskou práci však jsou monografie Michaela Walzera, který bezesporu patří k nejvýznamnějším teoretikům spravedlivé války v současnosti. V této bakalářské práci jsou využity především díla *Arguing About War* a *Just and Unjust Wars: A Moral Argument with Historical Illustrations*, která poskytla značný přehled o zkoumané situaci a nezbytné teoretické znalosti o konceptu spravedlivé války. Další informace rovněž poskytla Walzerova publikace v časopise *Social Research* s názvem *The Triumph of Just War Theory (and the Dangers of Success)*. Jak je patrné, tato práce čerpá především z anglicky psané literatury, která se teorií spravedlivé války zabývá nejbohatěji. Druhým nejvíce relevantním zdrojem pro výklad teorie

¹ Používají se rovněž termíny válka, konflikt a operace.

spravedlivé války je monografie *The Sword, the Cross and the Eagle. The American Christian Just War Tradition*, jejímž autorem je Davis Brown. Brown bere v úvahu nejen klasický přístup k této teorii, ale rovněž se zabývá legitimitou války, a jeho závěry jsou podloženy konkrétními událostmi, které jsou sice spojeny především s USA, ale jsou rovněž aplikovatelné na jiné situace. Práce také čerpá z poznatků dalších teoretiků, autorů, jakými jsou například Justenhoven a Barbieri, kteří vydali knihu *From Just War to Modern Peace Ethics*.

Zabýváme-li se tak komplexní teorií, jakou je teorie spravedlivé války, která má mnoho různých výkladů, jež se mohou v praxi lišit, je etnost a variabilita zdrojů nezbytná. Značné množství autorů, z jejichž myšlenek budeme čerpat, nám umožní dosáhnout objektivní analýzy daného konfliktu v rámci teorie spravedlivé války.

1. Spravedlivá válka a její historický vývoj

Teorie spravedlivé války se klasicky dělí na právo zahájit válku (*jus ad bellum*) a na pravidla vedení války (*jus in bello*). Spravedlivost zainteresovaných stran se zde odvíjí od toho, jak dodrží principy obou komplexních práv. Válka se tedy posuzuje dvakrát: podle důvodů, které vedly stát ke vstupu do války a dle prostředků použitých k jejímu vedení. Jakmile je válka zahájena, obě strany konfliktu jsou si rovny, bez ohledu na to, zda válčí za spravedlivou nebo naopak nespravedlivou stranu. *Jus ad bellum* a *jus in bello* tak můžeme vnímat jako na sobě nezávislé (Walzer 2006b: 21). Pojem spravedlivá válka má nepochybně své místo v politické filozofii. Produktem mnohaletých debat o spravedlivé válce v historii je například ochrana civilistů, pravidla kapitulace nebo pravidla zacházení se zajatci (Walzer 2006a: 11).

1.1 Ideové základy spravedlivé války

Filozofické debaty o spravedlivosti války mají svůj původ ve starověkém Izraeli. Ve Starém zákoně se odráží styl válčení ve starověku. Izraelité pokládali válku za Jahvův (izraelská obdoba Boha) trest, který udeří na ty, jenž se Jahvemu zprotivili (Rosalek 2008: 163). V Novém zákoně ovšem objevila zcela nová interpretace, postoj zvaný pacifismus², což je mírový postoj za všech okolností. Ježíšovo učení mluví dokonce o nutnosti milovat nepřítel. Nový zákon se soustřeďuje na jednotlivce, ne na společnost (Krejčí 2011: 89).

Benjamin rozkvětu křesťanského učení se vynořují dva názorové protipóly: na jedné straně je odmítání války a na druhé straně úsilí o ospravedlnění válčných konfliktů (Walzer 2002: 926). Příkladem mohou být křížové výpravy, kdy bylo vraždění šlechticů posvátno papežem. Po celá staletí si duchovenstvo, lečta i králové legitimizovali využití hrubé síly proti kacířům, Walzer to označuje za jistou verzi džihádu³ (Walzer 2006a: 4). Moseley tvrdí, že vládci a vojenci často považovali své nepřítel za méně cenné, jelikož mluvili jiným jazykem, vyznávali jiné náboženství a podobně. Obvykle tedy neplatily žádné válečné zvyklosti či úmluvy (Moseley 2009). Tato dvojakost neměla ovšem dlouhého trvání, protože pacifismus byl zanedlouho potlačen a do popředí se dostala víra v morální povinnost bojovat ve jménu božím (Krejčí 2011: 90).

² Viz kapitola 1.5.

³ Význam slova džihád popisuje povinnost muslimů bránit islám a řídit jeho učení mezi nevěřícími (Moseley 2009).

1.2 Spravedlivá válka ve středověku

Pro historický vývoj spravedlivé války jsou velmi důležitými myšlenkami Augustina Aureliana, filozofa na přelomu čtvrtého a pátého století. Byl to právě svatý Augustin, kdo nahradil pacifismus křesťanského učení teorií spravedlivé války (Mattox 2010: 1). Křesťané po celém světě měli možnost válčit jménem císaře, pod podmínkou, že budou bojovat spravedlivě, bez hněvu a touhy bojovat (Walzer 2002: 925). Svatý Augustin tedy nutně nepovažoval válku za veskrze negativní, tak jak to mnohdy interpretují pacifisté, křesťané se tedy jistě mohli legitimně zúčastnit války. Všeobecně považoval za spravedlivou válku obrannou, a také válku snažící se o nastolení míru, který nelze zajistit jinak než hrubou silou.

Za příklady spravedlivé války lze dle Augustina považovat tyto situace:

- 1) je-li nutná obrana státu proti agresorovi
- 2) pokud je v ohrožení bezpečí nebo existence státu a jiná forma obrany není možná
- 3) odplata za křivdu; pomsta ve jménu národa, jenž nebyl schopen napravit újmu legálně a morálně
- 4) pomoc spojenci s obranou pokud on sám toho není schopen
- 5) uposlechnutí božského nařízení vstoupit do války neboho konfliktu (hlavy státu interpretovány jako boží zástupci na zemi).
- 6) opatrovné získání něčeho, co bylo neprávem odejmuto (Mattox 2010: 74).

Augustin hovořil o těchto kritériích, která jsou nutná pro vedení spravedlivé války. Prvním z nich je tzv. legitimní autorita, tedy panovník, či představitel státu, který má právo vyhlásit válku. Další kritéria zahrnují spravedlivý případ a spravedlivý úmysl, což znamená absenci dobovávacích plánů a touhy po moci (Justenhoven, Barbieri Jr. 2012: 39-42).

Kromě svatého Augustina byl pro teorii spravedlivé války rovněž důležitý přínos Tomáše Akvinského, který ve své nejznámější knize *Summa Theologiae* (Suma teologická) uvádí tři kritéria, která jistě kterou ovšem nesmí být soukromá osoba, ale pouze panovník, který je pro něj tzv. nadřazenou autoritou (Justenhoven, Barbieri Jr. 2012: 72). Panovník je legitimní a je tedy oprávněn rozhodovat o válce. Musí také zajistit bezpečí obyvatelstva a státu jako celku. Podle něj také pod spravedlivou válku spadá obrana proti vnějšmu nepříteli, což spravedlivá je tedy obrana suverénní země, je-li je výsadou pouze autority panovníka. Je tedy morálně bránit napadené a trestat agresory. Kritérium spravedlivé příčiny, o kterém Akvinský

íká, že napadení musí být odvodněné a zasloužené, se v tomto ohledu shoduje s názorem svatého Augustina ohledně potrestání bezpráví. Dalším kritériem je také správný záměr, což znamená, že válka je spravedlivá v případě, že je vedena proto, aby nastolila dobro nebo zabránila zlu (Aquinas 1952).

1.3 Spravedlivá válka v novověku

Debaty ohledně spravedlivé války probíhaly v této době například na University of Salamanca. Tam již badatelé došli k závěru, že španělský conquistadori, kteří opanovali Střední Ameriku, tak neučinili právem, a tedy ani v souladu s kritérii spravedlivé války (Walzer 2002: 926). Francisco de Vitoria, právník, filozof a španělský rodák odvozoval kritéria spravedlivé války z myšlenek Tomáše Akvinského. Zastával mezi jiným legitimní autoritu, správný úmysl a také spravedlivý důvod, který omezoval spravedlivé války pouze na války obranné. Francisco de Vitoria zastával názor, že náboženské rozdíly nemohou být důvodem k vyvolání válečného konfliktu (Walzer 2002: 926).

Nejvíce se však v této době myšlenkami spravedlivé války zabýval Nizozemec Hugo Grotius ve své knize *O právech války a míru* (Justenhoven, Barbieri Jr. 2012: 99). Byl to právě Grotius, kdo zajistil oddělení teorie spravedlivé války od teologického učení, což vedlo k obratu od křesťanského smýšlení ke konstituování systému mezinárodního práva. Grotius popírá jak čistý realismus a skepticismus, tak i idealismus. Kniha *O právech války a míru*, kterou tento nizozemský filozof a právník napsal, je rozdělena na tři části. V prvních kapitolách se autor zamýšlí nad válkou samotnou a nad tím, jak válku ospravedlnit, a rovněž definuje válku ve veřejnou a soukromou (Grotius 2005: 240).

V druhé části hovoří o spravedlivých příčinách pro vedení války. Zmínuje zde například obranu proti vnějšmu nepříteli, udržování míru, ale také trestné válečné výpravy. Měly se domnívat, že hlavním důvodem pro vyvolání válečného konfliktu je dle Grotia reakce na způsobenou újmu (Grotius 2005: 389-398). Dále specificky vymezuje příčiny války, které nejsou spravedlivé. V této souvislosti hovoří o strachu z jiné mocnosti nebo například o touze po získání nadvlády nad územím bohaté země (Grotius 2005: 1104). V poslední části mluví o možných pravidlech válčení, která neodporují přirozenému právu. Přestože se Grotius snažil zakomponovat spravedlivou válku do mezinárodního práva, netrvalo dlouho a učení a upevnění národních suverenity ji upozadilo. Vládcům dále vedli své války ve jménu národních zájmů. (Walzer 2002: 927).

1.4 Nové debaty ve 20. století

20. století přineslo mnoho nových historických zkušeností, k nejvlivnějším patří dvě světové války, v návaznosti na ně se teorie spravedlivé války znovu stala aktuálním tématem k diskusi. Rozhodný obrát ovšem nastal po válce ve Vietnamu,⁴ v souvislosti s probíhajícími diskuzemi o rozšíření jaderného arzenálu. Takové debaty byly započaty především levicovými aktivisty, kteří se začali odvolávat na teorii spravedlivé války, a šlo o marxisty nebo pacifisty (Walzer 2006a: 7).

Byla kritizována nesmyslnost války, imperialismus USA nebo také nelidské jednání vůči vietnamskému civilnímu obyvatelstvu⁵, což dle Walzera jen prokázalo, že je nutné válčit v souladu s kritérii spravedlivé války. V nynější době je teorie spravedlivé války předmětem akademického výzkumu a rovněž je využívána na válečných akademiích (Walzer 2006a: 9). Debaty o spravedlivé válce byly znovu otevřeny po útoku na Světové obchodní centrum a Pentagon 11. září 2001. Rovněž souvisí s následným vyhlášením války proti terorismu, která byla vykládána na pozadí spravedlivé války (Patterson 2005: 123). Vznikl nový druh konfliktů – asymetrické konflikty, tedy konflikty, které se odehrávají mezi státem a nestátním aktérem (Patterson 2005: 122). Během posledních několika dekád přibylo k teorii spravedlivé války několik nových diskusních témat, patří k nim například džihad, spravedlivá intervence či terorismus. Walzer tvrdí, že koncem 20. století spravedlivá válka získala zvláštní význam, neboť se se spravedlností ve válečných konfliktech jí již musí počítat (Walzer 2002: 931).

1.5 Realismus a pacifismus ve spravedlivé válce

Realismus a pacifismus v teorii spravedlivé války zaujímají zcela odlišné pozice. Zatímco pacifismus jednoznačně odmítá jakoukoliv formu násilí, realisté jsou přesvědčeni, že ve válce je možné cokoli. Realisté jsou toho názoru, že válka má donutit najevo nepřítele, aby se podílel na mírově. Válka je v pojetí realistů špikrovaním politiky jinými prostředky. Takto ji interpretoval Carl von Clausewitz, pruský generál (Clausewitz 1873).

⁴ Jednalo se o konflikt na území dnešního Vietnamu, Laosu a Kambodži mezi Severním (Východem podporovaným) a Jižním Vietnamem (podporovaným USA a jejich spojenci) v letech 1964 až 1973. Válka skončila stažením vojsk USA a dobytím Saigonu. Vietnam se sjednotil pod komunistickou vládou (Novinky.cz).

⁵ Za nejvíce zločin amerických vojsk během války ve Vietnamu je považován tzv. masakr v My-lai z března 1968, kdy v této vesnici bylo zmasakrováno nebo umučeno 400 až 500 civilistů (Novinky.cz).

Ko eny realismu sahají ahl do antiky. Uhl Thúkydidés ve svém díle *D jiny Peloponéské války* prosazoval my-lenku, že válka staví na politice, a proto je pragmatismus d leflit jí nehl morální otázky (Moseley 2009). Stoupenci realismu považují vále ný konflikt za p irozenou v c, dávají najevo morální skepsi k lov ku. Vycházejí z Hobbesova ontologického pohledu na lov ka, který se p irozen ídí svými pudy a na morální í etické hodnoty nehledí (Donnelly 2000: 11). Realisté vidí mezinárodní systém jako anarchické uspo ádání, v n mhl se v-echny státy ídí pouze svými národními zájmy, a pokud dojde k vále nému konfliktu, stát ud lá v-e pro své vít zství (Orend 2008).

Naprotí tomu pacifistický pohled na politiku í válku je obvykle defínován jako protipól k realismu. Podporovatelé pacifismu odmítají argumenty realismu a jsou toho názoru, že každá válka by m la být považována za trestný ín (Walzer 2006a: 10). My-lenkové ko eny pacifismu m fleme nalézt uhl v Novém zákon . V n m se pí-e, že každý konflikt lze vy e-ít mírovou cestou bez pouflití násilí. Pacifisté tedy na rozdíl od realist nejso skepti tí k morálním hodnotám a doufají, že státy v mezinárodním prost edí budou jednat moráln . Nesouhlasí ani s ostatními teoriemi spravedlivé války, nebo podle nich nem že fládná válka být spravedlivá, jelikofl zabití by jen jednoho lov ka je -patné (Atack 2009: 183).

2. Jus ad bellum ó kritéria pro vyhlášení války

Jus ad bellum zahrnuje na šest základních kritérií, která mají urvat, za jakých podmínek je stát oprávněn intervenovat na území jiného státu. Patí mezi ně: spravedlivý důvod, poslední možnost, rozumná šance na úspěch, proporcionalita, spravedlivý záměr, legitimní autorita. Mezi nejdůležitější kritéria patří spravedlivý důvod, legitimní autorita a správný záměr. Zbývající tři mají poufítí p eváfn jako prostředky ke kontrole uftí síly v mezinárodním prostředí (Johnson 1999: 34).

2.1 Kritérium spravedlivého důvodu

Základním kamenem teorie spravedlivé války je kritérium spravedlivého důvodu, kterému je obvykle dáována priorita před ostatními principy. Je to také kritérium, které se ve stejné podobě objevuje ve všech druzích typologiích založených na teorii s ideály spravedlivé války (Toner 2010: 82).

Za všeobecně akceptovaný důvod k vedení války se dá považovat válka obranná. A koli Tomáš Akvinský, který se touto problematikou začal zabývat mezi prvními, tento důvod přesně nezmiuje, p eváfná v tina na n j navazujících teoretiků tak iní. Je tedy možné vidět konsenzus v uftívání tohoto důvodu (Brown 2008: 68). Dle mého mínění je ovšem toto kritérium značně zjednodušující, nebo nelze vždy jednoznačně a objektivně usoudit, kdo je v konfliktu agresor. Konflikt Izraele a Palestiny je toho dobrým příkladem. Je velice obtížné urit, kdo fakticky zahájil útok ve sledované válce v Gaze v letech 2008 a 2009, když jsou oba státy spolu dlouhá léta ve více či méně agresivním nepřetržitém konfliktu s oběma stranami v boji. Akcí pokračujících protistranu realizovaly obě strany konfliktu nespočet. Jak poznat, který incident byl považován za hraniční, a tedy za bezprostřední příčinu vypuknutí války? Byl to určitý vojenský manévř, politické rozhodnutí, konkrétní výstřel? Mnohdy je velice komplikované urit původce konfliktu vlekoucího se v podstatě dlouhá léta a zahrnujícího agresivní jednání obou stran.

Za spravedlivou válku lze za určitých předpokladů považovat i odplatu, a to za předpokladu, že se nejedná o prostou pomstu a její rozsah je limitován. Dá se říci, že pokud je motivem tohoto jednání pouze snaha zajistit bezpečnost oběma stranám a zároveň bereme ohled na práva ostatních států, nemusíme za určitých okolností bezpečnostní povinnosti, které vláda má vůči svým občanům, omezovat geograficky. V případě ohrožení je

obrana tohoto území oprávněná, a pokud vláda chce ochránit územní celistvost, kulturní identitu obyvatel i právo volit si své politické představitel (Brown: 2008: 71).

Ve válce utoně je situace poněkud složitější. Jedním z případů, o němž panuje shoda v rámci historických debat, je znovunabytí odcizeného majetku. Například sv. Augustin zde zmíní uje *šnavrácení toho, co bylo nespravedlivě zcizeno* (Brown 2008: 72).

Dalším z případů může být vynucování práv i náprava křivd, tyto kategorie se vyvinuly z historických úvah hovořících o vynucování Božích práv. Jedná se sice o případy zapadající do kategorie tzv. *retributive justice* (odvetné spravedlnosti), nikoli ovšem o formu pomsty nebo odplaty. Pomsta je totiž definována jako jednání emotivní, neřídicí se limity i pravidly, na rozdíl od trestu, který je neosobní a není připojatý. Trest v této formě usiluje o všeobecné dobro a nápravu zla, je tedy důležitou součástí dnešní společnosti (Charles 2005: 147).

Aby tedy mohla být zahájena válka, mělo by se jednat o reálné skutečnosti nezbytné. Neměli bychom však považovat válečný konflikt za univerzální reálné všech případech, kdy dochází k jednání v rozporu se zásadami absolutní spravedlnosti. Jinak by nám jakákoliv nespravedlnost zaváděla důvod k válce. A vzhledem k tomu, že národy jsou aktéry těchto historických událostí a mezinárodní vazby z minulosti, které mnohdy nebyly založeny na rovnosti účastníků stran, umělo by to vzniknout vojenských střetů. Je tedy důležité poukázat na tyto aspekty mírových mezinárodních vztahů, jejichž nedodržení poskytuje ospravedlnění poátku války (Kamm 2001: 331).

2.2 Kritérium spravedlivého záměru

Podle kritéria spravedlivého záměru by prvotním úkolem válečného konfliktu mělo být zastavení i zabránění utrpení civilního obyvatelstva, a to i pokud intervenující státy mají další, sebestřednější a méně ulehčitelé důvody, například ekonomické nebo geopolitické (Madsen, Selsbaek 2012: 30).

V podobě důležitosti je toto kritérium často uváděno jako druhé, třebaže má blíže k teoretické teologii než k praktickému využití. Odhadnout, co jednotlivé strany od konfliktu očekávají, může být velmi nesnadné, nebo účastníci konfliktu mnohdy sledují komplexní cíle. Z pohledu teologického vysvětlení jsou zde však dva důležité aspekty. První je tzv. *bratrské napravení*, které vysvětluje, že spravedlivá válka přechází utrpení a zmírňuje újmu,

díky emu lidé cítí lítost a usilují o spásu. V podání teolog by tedy měla válka mít ke konečné spravedlnosti a k cíli, který ovšem není nijak specifikován. Oprávnost tohoto kritéria lze pak mít podle toho, zda byl konflikt veden tak, aby v jeho průběhu došlo k naplnění legitimních cíl (Brown 2008: 90).

Dalším typem spravedlivého záměru je tzv. *–lechtný motiv*. Tento koncept znamená, že válka nemá být vedena za účelem odplaty, ale měla by být započata s úmyslem pomoci obětem utrpení a zla. Nejhrubším porušením tohoto kritéria je válka, jejímž jediným cílem je totální zničení nepřítele bez ohledu na současnou situaci. V rámci tohoto kritéria je možné usilovat pouze o zneškodnění bojového potenciálu nepřítele takovým způsobem, aby jífi nemohl lidem způsobovat utrpení a zlo. Válkové operace naplňující kritérium spravedlivého záměru by rovněž měla směřovat k napravení jífi způsobených škod. Mezi teoretiky spravedlivé války panuje shoda, že by v konečném důsledku mělo cílem intervenujícího státu být nastolení spravedlivého míru. Pokud není tato podmínka splněna, nelze jeho počinání považovat za správné ani spravedlivé (Toner 2010: 92).

Kritérium spravedlivého záměru může být rovněž složitější, nebo například z pohledu teologického může být jistý válečný akt považován za nepřijatelný, ale z hlediska reálné politiky je hodnocen jako legitimní. Navíc je prakticky nemožné odhalit pravé úmysly intervenujícího státu a rozpoznat, zda jejich pohnutky jsou spravedlivé. Rozhodující podmínkou ovšem je, že útočící země splňuje výše zmíněné důvody a naplňuje kritérium spravedlivého důvodu, tedy, usiluje o potrestání původce zla a utrpení, ale ne o jeho totální zničení a válku vede proto, aby dosáhla míru a bezpečí. V takovém případě můžeme počinání státu v rámci kritéria spravedlivého důvodu považovat za oprávněné (Dupeková 2011: 25).

2.3 Kritérium poslední možnosti

Kritérium poslední možnosti určuje, že před použitím vojenské síly by měly být vyčerpané veškeré mírové alternativy. Walzer poukazuje na to, že při doslovné interpretaci požadavku výkladu by princip spravedlivé války rovněž neplatil, protože si nikdy nemůžeme být zcela jisti, že jsme vyčerpali veškerá diplomatická řešení (Walzer 2004: 88). Navíc je třeba vzít v potaz i reálnou možnost, že některé nesilové alternativy řešení konfliktu jsou rovněž nemorální a mohly by vyústit v postup mnohem více nespravedlivý. V kontextu tohoto kritéria by tedy mělo být cílem především zhodnocení neválečných alternativ a vhodnosti jejich vyřízení, aniž by musely být vyzkoušeny v praxi. Pokud toto kritérium není naplněno,

neznamená to nutně, že je daná válka nespravedlivá. Toto kritérium se totiž nesnaží odsoudit válku jako takovou, ale spíše zabránit nespravedlnosti v jakékoliv formě. V praxi by tak kritérium poslední možnosti mohlo být aplikováno tak, aby válka nebyla prvním důvodem daného státu, ale byla použita až jako poslední nutnost, pokud by se jiná, nesilová, možnost neukázala jako neúčinná (Dupuy 2011: 27).

Hudson například tvrdí, že v důsledku jistých politických rozhodnutí se válka může stát nutnou, neznamená to ovšem, že je spravedlivá. Pokud se představitelé obou stran konfliktu nedokázali dohodnout, odpovědnost za započatí konfliktu leží na nich. Rovněž nespravedlivě jednají ti v ději, kteří svou nečinností dopustí válečné zločiny, jako například genocidu, zločiny proti lidskosti a podobně. Proti takovýmto odpudivým zločinům je spravedlivé zasáhnout a podpora i jen dopuštění takovéto situace je spravedlivý důvod pro válku (Hudson 2009: 95).

2.4 Kritérium rozumné důvěry na úspěchy

Kritérium rozumné důvěry na úspěchy má svůj původ ve vojenském strategickém uvažování. Liší se tím od ostatních kritérií, která pocházejí z učení křesťanské církve. Za předpokladu, že nelze předpokládat reálnou důvěru na vítězství v konfliktu, nemělo by se plýtvat prostředky a samozřejmě ani lidskými životy. Pokud platí, že spravedlivá válka si klade za úkol dosáhnout vyváženého dobra, a stejně tak platí, že válka přináší utrpení, nelze morálně ospravedlnit vedení války bez reálné důvěry na vítězství, jelikož by tak nejspíše došlo k rozšíření a posílení zla a utrpení. Míra jistého vítězství se ovšem může snižovat tím více, čím je daný konflikt nezbytnější (Brown 2008: 122). Není-li toto kritérium ohroženo i níže zmíněným kritériem proporcionality, jelikož při jeho nedodržení by nebyly dostatečně brány v úvahu kategorie dosažitelného dobra s předvídatelnými i ztrátami. Objektivně hodnotit toto kritérium je možné až zpětně (Toner 2010: 94).

U kritéria rozumné důvěry na úspěchy panuje nejistota při diskuzi týkající se míry jistoty úspěchu, potěbné k jeho naplnění, ale rovněž je třeba vzít v úvahu, jak definujeme úspěch, jehochceme dosáhnout. Některí teoretici spravedlivé války uznávají, že ne každá vojenská operace má stejnou naději na úspěch. Defenzivní válka, kterou stát vede za účelem vlastního přežití, je legitimní, i když pravděpodobnost úspěchu není vysoká, v důsledku tohoto faktu kritérium značně ztrácí na důležitosti. Například Brown považuje v mnohých případech toto kritérium za zbytečné (Brown 2008: 124). Za poměrně nadbytečné jej považuje i Walzer,

dokazuje to na příkladu Zimní války Finska proti Sovětskému svazu. Přestože Finsko bylo mimořádně zraněno, bylo spravedlivé tuto válku vést, neboť jejím cílem byla obrana hodnot, kterých se nechceme vzdát (Walzer 2006b: 71-72). Kritérium rozumné úměrnosti se vztahuje jak na války obranné, tak na konflikty útočné. Aktér konfliktu má povinnost zajistit patřičnou prostředky k dosažení cíle, který by měl být rovněž spravedlivý. Nejedná se jen o vojenské vybavení, které má zajistit vítězství, ale také použité taktiky a zbraně, které by měly odpovídat kritériím spravedlivé války (Kopečný 2012: 18).

2.5 Kritérium proporcionality

Kritérium proporcionality ve spravedlivé válce zkoumá, zda celkový přínos ve spravedlnosti převáží utrpení a zlo, které válka způsobuje. Přestože se na první pohled může zdát, že hodnotit naplnění kritéria proporcionality je jednoduché, opak je pravdou. Jakékoliv odhady týkající se přínosu konfliktu a zla, které způsobí se ve skutečnosti, ukazují jako velmi složitá (Brown 2008: 97). Za ideálních podmínek by dobro, kterého chceme dosáhnout, převládalo o ekvivalentní kody, nebo by se jednalo o akt odvěty, jehož povodce by byl potrestán adekvátně k svému provinění, aniž bychom tím sledovali nemorální cíle odporující kritériím spravedlivé války. Toto kritérium je tedy problematické a složitá hodnotit, bývá v něm příliš mnoho proměnných, které je třeba vzít v potaz (Brown 2008: 117).

Walzer se ale nedomnívá, že kritérium proporcionality hraje důležitou roli při posuzování, zda je spravedlivé zahájit válku. Mluví hlavně o *špizp sobování prost edku cíl mō* (Walzer 2006b: 120), což je součástí *jus in bello*. Co se týče *jus ad bellum*, mluví o opatrnosti při manipulaci s extrémními prostředky (jako příklad porušení kritéria proporcionality uvádí hrozbu jaderného útoku na Sovětský svaz během invaze do Maarska v roce 1956) (Walzer 2006b: 95).

Kritérium proporcionality je zvláště důležité, pokud mluvíme o humanitární intervenci. Zde John Stuart Mill zmiňuje hned tři důvody, proč by k ní nemělo dojít. Prvním důvodem je, že intervence nedovoluje příslušníkům národa, aby převzali správu nad vlastními záležitostmi. Druhým je, že svoboda, která je násilně implementována, nemá šanci se v dané zemi etablovat, jelikož v podstatě by byl do země státu dosazen nový tyran, nebo by nastala vleklá občanská válka, kdy by intervenující mocnost musela vojensky podporovat dosazenou vládu v jejím postavení. Po odchodu vojenských jednotek by totiž ona vláda mohla podlehnout nedemokratickým silám. Svoboda a demokracie musí být přijímána a vyřadována místními

obyvatelstvem. Jako poslední protiargument zmíní uje, že situace dané zemi je v důsledku intervence tak nepohledná, že je mnohdy těžké rozeznat, kdo je tyran a kdo bojovník za svobodu (Mill 1987: 5-6). Toto kritérium tedy zřejmě zasahuje do samotného vedení války. Princip proporcionality totiž může být naplněn i přesto, že vyhlášená válka není spravedlivá, ale má předejít masakru nebo genocidě. Problém tohoto kritéria je, že jej nelze naplnit v rámci kategorie *ad bellum* ani *in bello* (Toner 2010: 88).

Domnívám se tedy, že aby mohlo dojít k humanitární intervenci jednoho státu na území druhého, je třeba, aby důvody, okolnosti a důsledky byly natolik přesvědčivé, aby vykompenzovaly zlo, které každá válka přináší. Intervenující vláda má zároveň morální povinnost zajistit, aby všechna rizika byla zvažena a případné výsledky a důsledky zásahu byly co nejlépe vyhodnoceny.

2.6 Kritérium legitimní autority

Dalším důležitým aspektem je podmínka, která říká, aby byl konflikt veden legitimní ustanovenou autoritou. Zde dochází k poměrně zásadní změně, jelikož v dnešní globální mezinárodní politice nejsou aktéry pouze státy, ale zřejmě důležitou úlohu zde hrají mezinárodní organizace OSN, EU i NATO. Dále bychom neměli opomenout aktéry existující v rámci oblastí, jako jsou například teroristické organizace nebo nevládní a neziskové organizace. Kdo a za jakých podmínek tedy může vést spravedlivou válku? Lze pravomoc o jejím rozhodování delegovat? A jak konkrétně se to týká nadnárodních a mezivládních organizací? Toto kritérium se hlavně zabývá otázkou, kdo je oprávněn o takových otázkách rozhodovat (Toner 2010: 93).

Doktrína *Responsibility to Protect*, kterou podepsalo mnoho států OSN, říká, že právo na suverénní stát a jeho řízení se odvozuje od důsledného dodržování lidských práv na území signatářských států. Suverenita je zde podmíněna ochranou vlastního obyvatelstva. Za podmínky, že stát není schopen zajistit i ochránit práva svých občanů, mezinárodní společenství je oprávněné intervenovat do onoho státu, aby zabezpečilo základní lidská práva (OSN 2005: 13).

Dalo by se říci, že toto kritérium si klade za cíl odlišit válku od zločinu. Vraždění a zpusobování utrpení jsou za každých okolností nezákonné a nemorální, válka, která je vedena spravedlivě, tyto znaky nutně obsahovat nemusí. Ale válka i zločin tyto neřádné rysy

obvykle obsahuje (Brown 2008: 51). Kritérium legitimní autority nicméně potvrzuje použití mocenských struktur v oblastech, kde je to nutné. Vláda by měla udržovat obecné dobro a blaho, chránit obyvatele před utrpením a trestat ty, kteří zlo způsobují (Johnson 2003: 19).

Rozlišíme dva hlavní zájmy kritéria legitimní autority. První z nich garantuje udržení všeobecného pořádku faktem, že stát má všechny mocenské složky a vojenské prostředky. Díky tomu nehrozí konflikty vedené nestátními aktéry, kteří by ohrožovali stabilitu mezinárodního systému. Dalším zájmem je kontrola elit, které ovládají mocenské nástroje. Tyto elity musí být podrobeny zkoumání a souhlasu vyšší autority (zpravidla státu) předtím, než se dopustí výkonu moci. Tak lze zabránit unáhlenému jednání a činům, které by jejich nezávislé jednání mohlo způsobit (Brown 2008: 54).

Teoretici spravedlivé války se neshodují v otázce, kdo je v dnešní době hlavní autoritou v oblasti legitimacy. Pevládá názor, že touto legitimní autoritou je pouze OSN, která by jako jediná měla mít právo rozhodnout o vojenské intervenci. Na které výklady připouští, že o zásahu mohou rozhodnout i organizace omezeného rozsahu, jako je například Evropská unie. Na kteří autoři jsou toho názoru, že státy mohou intervenovat bez nutnosti žádat povolení od vyšší mezinárodní organizace, a to za předpokladu, že nepochybně hrozí porušení lidských práv v daném státě (Martin 2007: 83).

3. Jus in bello ó kritéria vedení války

Zatímco úkolem *jus ad bellum* je co nejvíce snížit –anci na vypuknutí války, cílem *jus in bello* je, aby konflikt, který jí probíhá, byl veden v jasné definovaných mezích. Tímto, ztráty a utrpení by měly být co nejmenší. Tyto meze, které mají omezit utrpení, přispívají k trvalému a spravedlivému míru. Totální destrukce by vedla pouze k touze po odplatě, a tato touha je podle kritérií spravedlivé války považována za neřádnou. *Jus ad bellum* pokrývá v této rozsah kritérií ve srovnání s *jus in bello*, jež má pouze dvě –o diskriminaci a proporcionalitu (Brown 2008: 133).

3.1 Kritérium diskriminace

Za vrchol morální pyramidy ve spravedlivé válce je kromě spravedlivého důvodu považován rovněž zákaz úmyslného útoku na civilisty. Kritérium diskriminace vychází z klasického učení, které apeluje na schopnost mít slitování s nevinnými a milovat své nepřátele. Válka může být považována za spravedlivou jen pod podmínkou, že je vedena pouze proti armádním složkám, s cílem zabránit či zastavit ublížení nevinným. Dokonce i s nepřátelskými armádními složkami je nutné zacházet se slitováním, nejsou-li již zapojeny do boje (Brown 2008: 134). Pravidla pro vedení války vychází ze základních lidských práv. Tato práva vojáci vstupem do boje ztrácejí, nebo jsou si v boji rovni a musejí se řídit stejnými morálními omezeními. Nicméně by neměli trpět lidé, kteří se těchto práv nevzdali, ti by neměli být válkou ohroženi (Walzer 2006b: 135-137). Ovšem ve válce je absolutní ochrana civilistů před utrpením nereálný požadavek. Tomáš-Akvinský proto jako první autor hovořil o tzv. *principu dvojího efektu*. Pokud útoky nejsou na civilisty vedeny záměrně, a přitom jsou stále dodržována ostatní pravidla teorie spravedlivé války, může tato válka stále být považována za spravedlivou (Brown 2008: 135).

Jak zmíní uje Walzer, vojáci mají pozitivní závazek chránit civilní obyvatelstvo. Dle jeho názoru, by měli vojáci riskovat životem pro záchranu života nevinných. Tento závazek je dnes skutečně hodným diskutovaným tématem. Walzer hovoří o válce bez rizika, ve kterém se válčící strana snaží zasáhnout cíl za cenu minimálních vlastních ztrát a za použití leteckých sil. Takovéto zásahy ze vzduchu ovšem podle autora pouze urychlují zlo páchané na zemi. Proto by výsledky po leteckém úderu měly následovat pozemní operace k záchraně nevinných

civilist v ohrožení. Vojáci nesmí být vystaveni civilistům riziku, aniž by ho podstupovali sami (Walzer 2004: 18).

Markantním problémem pro vymezení kritéria diskriminace je také asymetrický způsob vedení boje. Teroristé totiž zneužívají etických a morálních kodex svých nepřátel k tomu, aby sami získali výhodu. Maskují se jako civilisté a používají civilní obyvatelstvo jako živé štít. Pokud nelze odlišit nepřátele od civilistů, neznamená to dle teorie spravedlivé války právo útočit na civilní cíle (Walzer 2006b: 181). Walzer tvrdí, že pokud stát nedokáže vést úspěšnou protiteroristickou válku, zvláště není-li schopen odlišit nepřátele od nevinných civilistů, neměl by válku vést (Walzer 2006b: 187).

3.2 Kritérium proporcionality prostředků

Kritérium proporcionality prostředků doplňuje kritérium diskriminace. Neopomíjí ztráty na civilním obyvatelstvu, kterým se nelze vyhnout. Vedlejší škody by neměly být posouzeny vzhledem k potenciálně získané vojenské výhodě, která by byla důsledkem útoku. Za předpokladu, že by vedlejší škody byly v určité strategické výhodě, válčící strana by by měla zvažovat vojenské prostředky, nebo vůbec neútočit (Brown 2008: 139). Toto doporučení je vedeno snahou zamezit nadměrnému užití síly a následnému utrpení nevinných. Dle tohoto kritéria je stát povinen vyrábět takové zbraně a technologie, které budou co nejméně destruktivní. Toto kritérium ovšem nutně nezatačuje nadměrné použití síly. Je totiž možné, že rychlý a drtivý útok válku zkrátí, a tedy důsledkem sníží ztráty a celkové utrpení nevinných (Důpěková 2011: 27).

Dalším problémem, který je třeba zmínit, jsou útoky na tzv. *cíle s dvojitým užitím* (dual-use targets). Jedná se například o mosty a železnice, tedy prostředky, hojně využívané během konfliktu nejen armádou ale i civilním obyvatelstvem. Jejich poškození mnohdy způsobí v určité škody civilistům a nearmádním složkám, které navíc mají k dispozici i jiné způsoby přepravy. Útoky na tyto cíle by tak neměly být vždy vedeny s ohledem jak na kritérium proporcionality prostředků, tak diskriminace (Johnson 2006: 191).

4. Válka v Gaze 2008-2009

Válka v Gaze v letech 2008-2009 v jejím rámci proběhla operace Lité olovo, byla Izraelem vyhlášena 27. prosince 2008 v reakci na stále vzrůstající počet a frekvenci raketových úderů na Izrael z Gazy. Izraelské letectvo začalo cílit na infrastrukturu Hamásu stejně jako na jejich odpalovací stanoviště. 3. ledna 2009 následovala pozemní operace, nebo taktika Hamásu spočívala v ukrývání se v hustě obydlených oblastech Gazy, pozemní síly vnikly do pásma Gazy s námořní i leteckou podporou (Global Security: Operation Cast Lead).

Během operace Lité olovo používaly armádní složky přesně navázanou municí, aby minimalizovaly vedlejší škody. Naváděné střely byly vyfukovány především v hustě obydlených oblastech Gazy, klasická munice byla použita při odpalování pařezových tunelů. Izraelští vojáci často elili nástrahám (tzv. booby traps), které byly umístěny v obytných domech i na silnicích. V této operaci byla nejdelejší jednotka, která byla rozdělena do čtyř brigád a operovala především s podporou techniků, kteří boje nebyli pomocí tanků. V průběhu operace byly také vyfukovány letecké podpory. Izraelská armáda se snažila zabránit vedlejší škodám. Obyvatelé Gazy byli o budoucích útocích informováni telefonáty a rovněž byli shazováni letáky s informacemi o nadcházejícím úderu a doporučením opustit danou lokalitu (Lambeth 2012: 99-100).

I přesto během operace Lité olovo izraelské vojenské síly zabily více než 1300 Palestinců, mnoho z nich byly ženy a děti. Izraelští vojáci zranili 7000 civilistů a zničili přes 4000 domů a také podstatnou část infrastruktury v Gaze (Global Security: Operation Cast Lead). V reakci na tyto ztráty operace vyvolala bouřlivé reakce po celém světě, od vlád přes mezinárodní organizace až po samotný izraelský lid. Vojenské údery v rámci této operace vyprovokovaly několik protestních demonstrací, které musela zneškodnit policie (Telegraph 2008). Reakce mezinárodního společenství byla v tomto případě velmi silná a kritická. Po skončení této operace mezinárodní postavení a reputace Izraele velice utrpělo. V magazínu New York Times byl zveřejněn výrok, že *Izrael vstoupil do nejvážnější diplomatické krize za posledních 20 letů* (Bronner 2009).

4.1 Organizace operující v oblasti Palestiny a Izraele

Hamás je radikální islámská fundamentalistická organizace, Islámské hnutí odporu, celým jménem Harakat Al-Muqawama Al-Islamia, která vznikla v roce 1987. Jejím cílem je

zalofení svrchovaného palestinského státu na nyní-ím území Izraele. Hamás je nejvtí a zároveň nejvlivn jí hrozbou operující v Izraeli a Jordánsku. V Palestin ovšem jako teroristická organizace vnímán není. Tamní obyvatelé ji vnímají jako legitimní vojenskou sílu hájící zájmy Palestinc , bojující za ukon ení okupace Izraele a zalofení suverénního islámského státu Palestina. K tomu p íslu-níci Hamásu poufívají p eváfn sebevraždenné teroristické útoky, provád né hlavn íenami (Malacka 2005: 55-56).

Organizace *Al Aksá* je tvo ená polovojenskými bu kami. Hlavním cílem útok t chto skupin je Izrael. Cht jí dosáhnout úplného stažení izraelské armády a osadník ze Západního břehu, výb řku Gazy a Jeruzaléma a zajistit tak vznik státu Palestina. Snahí se odst elovat p íslu-níky izraelské armády, civilisty, ale i Palestince, které podezírají ze spolupráce s nep ítelem. Jejich operace probíhají p edev-ím na Západním břehu, zahrnují i sebevraždenné atentáty (Bennett 2006: 396).

Hizballáh vznikl v roce 1982 a sv j v hlas a vzestup si zajistil po izraelském vpádu do Libanonu v témfle roce. Hizballáh je zde i sou ástí vlády, obsazuje n kolik kabinetních pozic a je významnou parlamentní silou. Zaji- uje i sociální sluffby jako nap íklad -koly a nemocnice. Izrael se s p íslu-níky hnutí Hizballáh potýká ufl od jejich vzniku (Byman 2011: 917).

Organizace pro osvobození Palestiny (OOP) vznikla 28. kv tna 1964 a postupn se z ní stala nejvtí palestinská organizace. Její zalofení vzbuzovalo odpor jordánského krále Husajna, protofle na jeho území flilo zna né mnofství Palestinc a on se obával separatistických tendencí, zatímco egyptský prezident Násir jejich vznik podporoval. V roce 1965 byla zalofeno hnutí Fatah (arabsky řdobytíř), která sice nejprve p sobila mimo struktury OOP, ale ufl v roce 1967 se k ní p ipojila a stala se její nejvýznamn jí frakcí. Do pov domí sv tové ve ejnosti se v-ak dostala afl s p íchodem Jásira Arafata, vytvo il v ní guerillové skupiny v ele s Fatahem (ejka 2005: 102-103).

4.2 Historické p í iny konfliktu

Operaci Lité olovo p edcházejí historické i politické události, které ob strany konfliktu p ivedly afl k vypuknutí vále né operace. Hamás a Izrael se dlouhá léta navzájem provokovali a nap tí mezi nimi rostlo. V pr b hu let nap tí mezi Hamásem a Izraelem rostlo Oblast Gazy ale i samotný stát Izrael postupem asu pro-li politickými zm namí, které

nevyhnutelně vedly k vzájemným konfliktům. Když v roce 2006 převzala vládu v pásmu Gazy Hamás, vypuknutí konfliktu bylo reálnou možností. První a druhá intifáda předcházely konfliktu, který přesto netrval dlouho, vzbudil ve světě emotivní reakce.

4.2.1 První intifáda

Poté, co se izraelským premiérem stal Jicchak TMAmir, začalo v regionu vzrstat napětí. Důvodem nebyla pouze zhoršující se znepokojivá situace Palestinců, vyplývající z faktu, že OOP nebyla plně schopná hájit jejich zájmy, doprava mezi městy byla značně komplikovaná, byla vyřadována bez povolení pro volný pohyb, ale předeevším probíhala výstavba etnických osad, což podporoval právě premiér TMAmir. Nejenom mezi Palestinci, ale i mezi novými osadníky se začali objevovat členové radikálních skupin. V 80. letech získala zastoupení v parlamentu například ultrapravicová strana Kach! (Ejka 2005: 169).

Zlomovým okamžikem k vypuknutí intifády se stal silniční incident z 9. prosince 1987, při kterém zahynuli čtyři uprchlíci z uprchlického tábora Džabalija. Palestinci byli přesvědčeni, že se ze strany Izraele jednalo o úmyslnou vraždu. Poté vypukly demonstrace a násilné protesty. Izrael byl náhle vypuknutím povstání zaskočen. Úřady vydávaly nejednotné rozkazy, které byly různě interpretovány. To jen zvýšilo počet mrtvých na palestinské straně a dále prohlubovalo konflikt. I přes nejednoznačnost rozkazů Izrael zareagoval tvrdě, tehdejší izraelský ministr obrany Jicchak Rabin řekl: *„Budeme jim lámat kosti“* (Ejka 2005: 170-171). Jako problematickým se ukázala izraelská nezkrotlost s takovýmto druhem boje. Předcházející válečné konflikty byly pouze s armádami jiných států, na půdě s civilním obyvatelstvem nebyl připraven. Celou situaci navíc zámračil fakt, že Hamás, který odmítal jakoukoliv formu mírové dohody a pokračování bojových operací. (Krupp 1999: 170-175).

Mnoho palestinských podnikatelů začalo bojkotovat izraelské zboží a odmítali platit daně. Následná izraelská ekonomická protiopatření přivedla mnoho palestinských rodin na pokraj katastrofální chudoby. Některí izraelští vojáci a důstojníci byli za své brutální jednání postaveni před válečný soud. Ovšem etnickí osadníci, které intifáda zasáhla nejvíce, pokračovali je tvrdě jednání a aktivizovali své vlastní ozbrojené jednotky. Toto agresivní jednání poškodilo ve světě image Izraele a získalo Palestině mnoho sympatií. Za konec první intifády je všeobecně považováno podepsání mírové smlouvy z Osla roku 1993. Během tohoto konfliktu zemřelo 1 162 Palestinců a 160 Izraelců (Ejka 2005: 171-172).

4.2.2 Druhá intifáda

Druhá intifáda, nazývaná také intifáda Al-Aksá, byl konflikt mezi Izraelem a Palestinou, který vypukl v srpnu 2000 v Jeruzalém a rychle se rozšířil i na území Palestiny a Izraele. Napětí mezi Izraelem a Palestinou stoupl po opětovném neúspěšném vyjednávání o statusu Jeruzaléma a Západního břehu Jordánu. Nejdříve byly vyjednány a realizovány ústupky tehdejších představitelů obou stran konfliktu Ehuda Baraka a Jásira Arafata. To ovšem pobouřilo Hamás a izraelskou pravicovou stranu Likud. Ochota oficiálních představitelů států k ústupkům vedla k radikalizaci těchto politických stran (Shamir, Shikaki 2010: 3-4).

Není známo, do jaké míry byl tento konflikt spontánní, či naopak záměrně vyvolaný, a koliv Jásir Arafat jeho vypuknutím mnohokrát vyhrožoval. Můžeme zde ale vidět příznaky vypuknutí druhé intifády a pozdější války v Gaze v letech 2008-2009. V první řadě se oběma stranám konfliktu nepodařilo utíkat násilím během období příměří. V době od podepsání dohody z Oslu roku 1993, tedy ukončení první intifády až po vypuknutí intifády Al-Aksá zabili izraelské vojáci na 405 Palestinců a při sebevražděných útocích Palestinců zemřelo 256 Izraelců. Také došlo k zdvojnásobení počtu obyvatel řídkovských osad na palestinském území i samotné osady se rozšířily. Ty zcela obklopile Jeruzalém, čímž dal Izrael Palestincům jasně najevo, že se z východní části Jeruzaléma nikdy nestane hlavní město Palestiny. Navíc životní úroveň Palestinců klesla až o 30 % a nezaměstnanost výrazně stoupla. Nesouhlas vzbuzovala také izraelská opatření, která omezovala jejich obchod a z nich plynoucí investice, a tak znemohli ovládnout jejich situace (Jejka 2005: 214).

V počátcích konfliktu došlo k přestřelce mezi izraelskými vojáky a Palestinci, během které zemřel dvanáctiletý chlapec. Jeho smrt zdokumentovala televize a dodala silný emotivní motiv Palestincům, rozlítila celý arabský svět a vystupovala násilím. Když poté byli na palestinském území zajati dva izraelské vojáci v civilu a obviněni ze špionáže palestinských slofků, rozlíčený palestinský dav zaútočil na sluflebnu a dotyčné zlynčoval. Celý incident opět zachytily kamery. Odvěta na sebe nenechala dlouho čekat, premiér Barak nechal zahájit tzv. mimosoudní fyzické likvidaci, kdy vybraní palestinskí teroristé byli bez soudního procesu zabíjeni raketami z vrtulníku. Tento čin vyvolal značnou kritiku, jelikož během likvidací zůstal mnohdy zahynulí i nevinní lidé (Jejka 2005: 215).

Po prvních týdnech násilí začala izraelská armáda obsazovat pásmo Gazy a Západní břeh Jordánu. Tento krok zalarmoval mezinárodní společenství a Spojené státy se rozhodly

obě válčí strany pizvat k mírovým jednáním v Camp Davidu a najít mírové řešení. Tyto pokusy nalézt východisko z válečného konfliktu byly neúspěšné. V roce 2001 se stal novým izraelským premiérem Ariel Šaron, který zmírnil útoky Izraele. Počet palestinských obětí klesl, nicméně útoky ze strany Palestiny nepolevovaly (Shamir, Shikaki 2010: 5).

V roce 2002 začal Izrael stavět zeď, která měla za úkol snížit počet útoků ze strany Palestiny a také zajistit kontrolu nad davem Palestinců mířících do Izraele (bbc.co.uk). V roce 2004 dostal Izrael od jednoho z vůdců Hamásu nabídku na desetileté příměří. To bylo podmínkou kompletním stažením Izraele z území, které získal během Třídenní války,⁶ umožněním vzniku samostatného palestinského státu v pásmu Gazy a na Západním břehu Jordánu a také možností návratu palestinských uprchlíků vrátit se na území Izraele. Izrael tuto nabídku nikoli překvapivě odmítl (Cordesman, Moravitz 2005: 119).

Za konec druhé intifády je všeobecně považována smrt Jásira Arafata a rok 2005, kdy v palestinských prezidentských volbách zvítězil Mahmúd Abbás. Ten si přál vyjednat s Izraelem mír. To se mu nakonec podařilo, byť se jednalo o velmi nestabilní mír, jelikož sebevražedné útoky Hamásu nadále pokračovaly. Arafatova smrt znamenala pro palestinský lid ztrátu důležitého lídra a Hamás s Fatahem spolu svedli mocenský boj o Palestinu. Pozornost palestinského obyvatelstva se tak z Izraele přesunula na domácí scénu. Za definitivní konec intifády Al-Aksá lze považovat summit v Tarm el-Šejchu. Izrael se zavázal propustit na svobodu přes 900 palestinských vězňů a stáhnout se ze Západního břehu Jordánu (Schachter 2010: 63-70).

4.2.3 Období od roku 2006 po počátek operace Lité olovo

V lednu 2006 se na území Palestiny konaly volby do 132členné Palestinské legislativní rady. Tyto volby vyhrál Hamás se ziskem 74 křesel, a druhý skončil Fatah, který získal 45 míst. Volební účast činila 73 % a byla to právě nespokojenost se zkorumpovaností Fatahu, která dovedla voliče k urnám a zajistila vítězství Hamásu. Hamás prakticky okamžitě odmítl požadavek Izraele na jeho uznání a složení zbraní. V dubnu v reakci na odmítnutí uznání existence Izraele zastavila Evropská unie finanční dotace pro Palestinu, avšak Írán v nohu Hamásu 50 milionů dolarů. Během jednoho týdne Hamás vystřelil ty i desítky raket na Izrael a odmítl i referendum o uznání Izraele (Pojar 2009: 105-106). Poté vytvořil koalici

⁶ Třídenní válka byl konflikt mezi Izraelem a arabskými zeměmi v roce 1967, při němž Izrael drtivě porazil koalici arabských států a zabral velká území (téma.novinky.cz)

s Fatahem, ta však neměla dlouhého trvání, nebo se koalici níh partner stali ideologi tí a mocen-tí rivalové. Hlavním d vodem jejich neshod byl postoj k Izraeli a mírovému procesu. V ervnu roku 2007 mezi nimi vypukl boj o nadvládu nad pásmem Gazy, ze kterého vy-él vít zn Hamás a na vládní posty dosadil své leny. S tímto p evratem nastala výrazná zm na v oblasti mírového procesu s Izraelem, Hamás za al výrazn zvy-ovat míru násilí v í Izraeli. Izraelem vybudovaná ze neumofl ovala provád t sebevraždné útoky jako d íve, tak Hamás za al provád t raketové údery (Brown 2010: 37-51). Egypt se pokou-él motivovat ob strany konfliktu, aby uzav ely p ím í. To se poda ilo a na p l roku zavládl relativní klid. Hamás nicmén tento as vyuffil k propa-ování nového vojenského vybavení a obnovení sil po vy erpávajících útocích. Izrael je za pomoci tajných slufleb sledoval a poda ilo se mu zjistit, kde má Hamás své velitelství, sklady zbraní a munice. Izrael s tímto jednáním za al ztráctet trp livost, afl se vláda rozhodla, fle zastaví stup ující se útoky Hamásu a ím dál tím frekventovan j-í pa-erácké aktivity, které ohroflovaly bezpe nost jifní ásti Izraele (Lambert 2012: 94-95).

Dle n kterých interpretací je tento Hamásem zvolený zp sob jednání považován za vyprovokování pozd j-í operace Lité olovo. Je jisté, fle Izrael byl siln znepokojen vývojem událostí v Gaze a politikou Hamásu. Ten zvolil agresivní cestu, pomocí které za al usilovat o zni ení Izraele. Výstavba pa-eráckých tunel , prost ednictvím nichfl propa-oval do pásma Gazy pot ebné vojenské vybavení (washingtonpost.com), a neustálé ost elování Izraele raketovými st elami pravd podobn p ísp lo k pozd j-í vypuknutí operace Lité olovo. Oficiáln je tato operace totifl považována za izraelskou reakci k neustávajícímu bombardování svého území s oblasti pásma Gazy (theguardian), kterou Hamás za al provád t p edev-ím po p evratu v pásmu Gazy, kde se v ervnu 2007 pln chopil moci.

4.3 Politická rozhodnutí vedoucí ke konfliktu

Politická rozhodnutí vedoucí ke vzniku konfliktu m fleme sledovat p edev-ím v letech 2006-2008. Hamás v roce 2006 zaznamenal vít zství ve volbách, Fatah v nich utrp l drtivou porážku. Polofme si otázku, co stálo za vít zstvím Hamásu. M fleme zde vid t nespokojenost obyvatel pásma Gazy se zahrani ní politikou v í Izraeli. OOP s Fatahem totifl uzavírali mírové dohody s Izraelem, kdefto Hamás byl jednozna n proti jakýmkoliv mírovým jednáním s Izraelem. Hamás byl rovn fl disciplinovaný, m l jasn danou hierarchii a strukturu, cofl se o Fatahu nedá zcela íci (Brown 2006: 1-8). Hamás vyuffil vít zství ve

volbách jako záminku k uchopení plné moci a obsadil veškeré vládní posty. Občanská válka vypukla v Gaze, Hamás měl pod svou kontrolou vládu a OOP post prezidenta, tím pádem političtí představitelé Palestiny nemohli dojít ke shodě a v otázce vnitřních záležitostí i vnitřích s Izraelem (Cordesman 2009: 5-6). V důsledku ovládnutí pásma Gazy získal Hamás přístup ke zbraním a jinému vojenskému vybavení, které Palestinské samosprávě poskytly USA, Jordánsko a Egypt (theguardian).

Poté, co Hamás vyhrál ve volbách v roce 2006, byly na něj Izraelem a Palestinskou samosprávou uvaleny ekonomické sankce, dokud nebudou přijaty jejich podmínky. Ty akceptovány nebyly a konflikt mezi Izraelem a Hamásem začal opět nabývat na síle. Sankce uvalené na pásmo Gazy paradoxně posílily podporu, kterou Hamás měl mezi Palestinci. Hamás byl totiž zdrojem finančního a materiálního zabezpečení, o které je Izrael svými sankcemi připravil (Byman 2010: 3-5).

Boj o moc, který spolu sváděly Fatah s Hamásem na palestinském území, velmi ovlivnil vzniklý konflikt v Gaze. Když po volbách roku 2006 převzal moc Hamás, Izrael byl tímto aktem velmi znepokojen, neboť to považoval za ohrožení své bezpečnosti. Počet útoků vedených na jižní část Izraele se totiž rapidně zvýšil. Poté, co Hamás ve volbách zvítězil, měl podporu USA a Bushovy administrativy, ale když vyhlásil, že Hamás je bezpečnostní hrozba pro region, přiklonil se na stranu Fatahu (Pina 2006: 11). Zastavení mezinárodní podpory a ekonomické sankce uvalené na pásmo Gazy paradoxně posílily postavení Hamásu a tato organizace to využila ke své propagandě. Obvinila Fatah z korupce a Egypt a prezident Palestiny z kolaborace se Západem (nytimes.com). Reakce Izraele a Západu dodaly Hamásu silnější podporu v řadách běžného obyvatelstva, jak už bylo zmíněno. Přestože Hamás ve volbách zvítězil spravedlivě, máme jasné vidění, že jeho následné chování a vystupování neodpovídá demokratickým hodnotám. A právě takovéto jednání Hamásu vyvolává reakce ze strany Izraele a Západu, což následně posiluje Hamás na domácí scéně. Uchopení moci Hamásem v pásmu Gazy bylo pravděpodobně jednou z prvních operací Lité olovo. Izrael se začal intenzivně obávat o svou bezpečnost.

4.4 Vypuknutí konfliktu

Prvním znamením budoucího konfliktu byly palestinské volby z roku 2006. Jak už bylo zmíněno, tyto volby vyhrál Hamás, což velmi znepokojilo Izrael i Fatah. Jednota Palestiny byla narušena, mnozí obyvatelé chtěli vyřešit korupční skandály Fatahu. Hamás

tomu p íz p sobil svou p edvolební kampa a slíbil jejich e-ení v etn sociálního zabezpe ení a snížení nezam stanosti. Volební vít zství p ineslo rozd lení voli na dva nesmi itelné tábory, a sice stranu Hamásu a stranu Fatahu. Lidé volící Fatah za ali být diskriminováni, nap íklad p í hledání pracovních míst (Brown 2010: 40-47).

Dal-ím znepokojivým znamením byly aktivity Hamásu v pásmu Gazy, kde p íslu-níci hnutí budovali tunely, kterými pa-ovali zbran a jiné vojenské vybavení. To vyvolalo emotivní reakce politických p edstavitel státu Izrael, nebo izraelské bezpe nostní slufby jifl del-í dobu sledovaly budování rozsáhlých pa-eráckých tunel , p eváfn na hranicích s Egyptem. Jednalo se p edev-ím o vojenské dodávky, které se pa-ovaly zejména ze Sýrie a Iráku, Izrael tak mohl být ost elován z daleko v t-í vzdálenosti (washingtoninstitute.org).

V roce 2008 se egyptská vláda snažila usilovn donutit ob strany k p ím í. Bylo p íjato jak Izraelem, tak i Hamásem, ale nem lo dlouhého trvání, nebo Hamás dále st ílel rakety a Izrael na n reagoval. P ím í bylo pro Hamás cenné pouze z toho d vodu, získání asu k propa-ování nových zbraní pro útok na Izrael (theguardian.com).

Spou-t cí záminkou konfliktu se stala p est elka mezi Hamásem a izraelskými vojáky na hranicích. Izraelská armáda poté zni ila jeden z pa-eráckých tunel . Jeden len Hamásu zde zem el a dal-í ty i zahynuli p í leteckém bombardování. Tento tunel m l podle izraelských expert údajn sloužit k uná-ení len izraelské armády, a z toho d vodu padlo rozhodnutí tunel zni it. Hamás do-el k záv ru, fle tento akt je poru-ením p ím í a Izrael musí být potrestán. Hamás provedl odvetný útok na jih Izraele, a kdyfl poté byly znovu obnoveny rozhovory o p ím í, Hamás je razantn odmítl. Izrael i Hamás poté mobilizovali své vojenské síly a do-lo k válce (theguardian).

4.5 Akté i konfliktu

Nejd leflit j-ími aktéry tohoto konfliktu byly izraelské bezpe nostní sloflky a palestinské hnutí Hamás. Izrael zde p edstavuje demokratický stát, jediný v tomto regionu. Na druhé stran je Hamás, který se v pásmu Gazy pln chopil moci v roce 2006, a p estofle v tento rok zde vyhrál demokratické volby, jeho dal-í jednání za demokratické povařovat nelze. Povařuje se za legitimního zástupce palestinského národa. Zatímco Izrael ozna uje Hamás za teroristickou organizaci, Hamás Izrael nazývá ilegálním okupantem.

Izrael byl jeden z hlavních aktérů toho konfliktu, během něj byl premiérem Ehud Olmert. Po selhání, kterým byl izraelský vpád do Libanonu, z jehož neúspěchu byl vinný právě Olmert, se nyní izraelský předseda vlády pokoušel napravit svou reputaci a snažil se operaci Lité olovo naplánovat tak, aby z ní Izrael vyšel co nejlépe a pokud možno pozitivně v očích ostatních národů. Vláda, jejíž předsedal, by se dala označit jako středová. Sestavovala ji Kadima, což je politická strana, kterou lze považovat za stranu středovou. Kromě Kadimy byla ve vládní koalici ještě další středová strana Gil, levicová Strana práce a pravicová náboženská strana *TM*s. V té době byl prezidentem Izraele *TM*imon Peres, ten ovšem o operaci Lité olovo žádným způsobem nerozhodoval. Oficiálně byla operace spuštěna jako odpověď za neustále se zvyšující počet raketových útoků na Izrael z oblasti Gazy. Byl to právě Olmert, kdo došel k názoru, že Hamás představil únosnou mez a vyjádřil se, že tato operace je nutná k zajištění bezpečnosti státu Izrael a všech jeho občanů (Rynhold 2010: 143). Přímice mezi Hamásem a Izraelem vypráskalo 19. prosince 2008, nicméně izraelská strana se jej snažila neúspěšně obnovit. Vláda Izraele byla tedy pevně rozhodnuta raketové útoky na své svrchované území zastavit a Olmert vydal rozkaz zahájit operaci Lité olovo (latimes.com).

Hamás byl druhým nejdominantnějším aktérem toho konfliktu. Pásmo Gazy je pod jeho plnou kontrolou od června roku 2007. Podařilo se mu sesadit svého koalicičního partnera Fatah a vládnout samostatně. Je třeba si uvědomit, že Hamás není pouze uskupení politické, ale rovněž vojenské a sociální. Pro obyvatele pásma Gazy Hamás představoval vyřešení problému s korupcí, špatnou sociální situací a nezaměstnaností. Tyto významné politické otázky získaly Hamásu silnou podporu Palestinců a společně se slibem, že ukončí nelegální okupaci Izraele, dostal v podstatě od obyvatel pásma Gazy mandát k útokům na Izrael (Brown 2010: 44-45). V mezinárodním prostředí je Hamás ten, kterými státy považován za teroristickou organizaci, a jakmile Hamás ovládl pásmo Gazy, uvalily na něj sankce, které zhoršily ekonomickou i sociální situaci v pásmu Gazy, kterou lze označit za humanitární krizi. Po převratu, který zorganizoval Hamás v roce 2007, Izrael uzavřel hranice (spiegel.de). Hamásu se ovšem podařilo vybudovat rozsáhlou síť tunelů, skrze které pašoval zboží, ať už jídlo, hospodářský dobytek, palivo nebo třeba vojenské vybavení (theguardian.com). Půl roku před vypuknutím izraelské operace Lité olovo, Egypt navrhl přímice mezi Hamásem a Izraelem. Hamás nabídku přijal a vyústilo to v vlastní vyzbrojení, výcvik svých jednotek v armádních táborech, mnoho z vojáků Hamásu získalo výcvik například i v Íránu (irantracker.org). Oficiální vláda státu Palestina ovšem nevěděla, co se v pásmu Gazy odehrává, nebo Hamás jednal nezávisle na ní. Stejně tak o tom nerozhodoval palestinský

prezident Mahmúd Abbás. Oficiální p í m í vyuffil Hamás také k zevrubnému vyzbrojení svých vojenských jednotek, toto vojenské vybavení bylo do pásma Gazy pa-ováno krom tunel propojených s Egyptem také na lodích, které na palub m ly mít pouze humanitární pomoc (irantracker.org).

Palestinská národní správa byla do války v Gaze vtaflena spí-e vn j-ími okolnostmi nevl vlastním rozhodnutím. Když v roce 2007 Hamás dostal pásmo Gazy zcela pod svou kontrolu, ztratila Palestinská národní správa ve-kový vliv, který m la na politické a ekonomické d ní v dané lokalit . Minist i úzce spjatí s Fatahem a tudífl i Palestinskou národní správou dostali výpov nebo nedostávali plat. Mahmúd Abbás, prezident Palestinské národní správy zastával názor, fl Hamás nespravedliv úto í na Izrael a radil obyvatel m, aby ho nepodporovali ani se jinak nezapojovali do aktivit Hamásu a zachovali klid. Abbás m l strach, aby se neopakovala druhá intifáda a cht l situaci e-ít mírovými prost edky. Ze situace, ve které se pásmo Gazy nacházelo, vinil Hamás a pokračoval v mírových rozhovorech s Izraelem (Blecher 2009: 64-71).

USA v tomto konfliktu stály pln na stran Izraele, který podporovaly jak finan n , tak i vojensky. V mezinárodním prost edí rovn fl hledaly podporu pro zastavení pa-ování zboflí skrze tunely, které nechal vystav t Hamás. Mnoho stát v etn OSN pofladovaly zastavení boj a dokonce ohledn tohoto pofladavku prob hlo p íslu-né hlasování. P estofle se USA zdrfely hlasování a rozhodnutí o zastavení boj pro-lo, USA pokračovaly v plné podpo e státu Izrael. Když poté státy volaly po potrestání Izraele za jejich útok na budovu UNRWA⁷ v pásmu Gazy, byly to práv Spojené státy, které dosáhly staflení flaloby, a izraelský premiér Ehud Olmert se ve ejn omluvil. Izrael byl podpo en Kongresem Spojených stát amerických, který považoval jednání Izraele za akt sebeobrany a podpo il ho v boji proti Hamásu (Zanotti 2009: 3).

Írán se svou participací v tomto konfliktu snaflil pro sebe získat výhody, konkrétn vyuffil nastalého konfliktu k posílení svého vlivu na Hamás. Byl to práv Írán, který vymyslel a prosadil my-lenku osy Írán-Sýrie-Hamás-Hizballáh. Této ose -lo nejenom o podporu vojenského konfliktu s Izraelem, ale rovn fl se snaflil oslabit vliv Egypta, nebo Írán usiluje o regionální hegemonii. Také se pokou-el destabilizovat vztahy mezi Izraelem a Palestinskou národní správou. Hamás podporovali vojenským vybavením, slíbili i zapojení 70 000 student do boj , to ov-em nikdy nesplnili (Kam 2009: 69-73). Hamás rovn fl elil tlaku Íránu, aby

⁷ Ú ad OSN pro palestinské uprchlíky na Blízkém východ .

otev el boje na severní front , což by Hamás donutilo spolupracovat s Hizballáhem. Írán nejenom že vylepšil vojenskou výbavu Hamásu o rakety delšího doletu, ale také ho zásoboval například improvizovanými výbušnými zařízeními (Katz, Hendel 2012: 136).

Egypt je pro zachování míru s Izraelem ufi od Dohod z Camp Davidu z roku 1978, a chce tento mír udržet (washingtoninstitute.org). Egyptští vládní představitelé byli v tomto konfliktu především v roli prostředníka mezi Izraelem a Hamásem. Poté, co Hamás provedl útoky v pásmu Gazy v roce 2007, měl Egypt obavy, že naváže blížící vztahy s Muslimským bratrstvem především v Egyptu. Takovéto spojení by mohlo znamenat ohrožení pro Egypt, a proto vyjednali ústní dohodu mezi Hamásem a Izraelem. To započalo 19. června 2008 a skončilo 18. prosince 2008. Egypt pečlivě hlídal své hranice a snažil se bránit proti útokům Hamásu. V tomto kontextu se zapojil i do iniciativy vyvolané Spojenými státy a Evropskou unií, aby společnými silami zastavili pokračování vojenského vybavení do pásma Gazy. Rovněž se Egypt také zapojil do lokalizování a neutralizování tunelů pro pašování zboží na hranicích (Zanotti 2009: 17-21).

Evropská unie stála v úplných počátcích operace Lité olovo plně na straně Izraele a uznávala jejich právo na sebeobranu, avšak poté, co Izrael do boje zapojil i pozemní jednotky, se postoj Evropské unie k tomuto konfliktu zásadně změnil. To vyvrcholilo nesouhlasným stanoviskem s nasazením izraelských pozemních sil. Evropská unie poté nabídla pomoc Palestinské národní správě ve formě programu EUPOL COPPS. Také byla součástí iniciativy pro zastavení pašování zbraní do pásma Gazy. I EU zde byla v roli prostředníka, kdy se snažila mírnit obě strany konfliktu a přesvědčit je o jeho ukončení. V zemích Evropské unie bylo možné vyzorovat antisemitské protesty a demonstrace podporující Palestinu a zavrhnoucí izraelskou vojenskou operaci. Jak ufi ale bylo zmíněno, v obecně se postoj Evropské unie k tomuto konfliktu dá shrnout jako snaha o vytvoření mírové dohody a obnovení ústní dohody (Eran 2009: 1-8).

Organizace spojených národů se v tomto konfliktu angažovala především jako mediátor a pozorovatel. V reakci na operaci Lité olovo schválila OSN rezoluci 1860, ve které požaduje okamžité a úplné zastavení bojů. Izraelské jednotky rovněž měly opustit pásmo Gazy (unispal.un.org). OSN se především obávala o bezpečí civilního obyvatelstva a o vyhrocení konfliktu. Rezoluce byla schválena s celkovým počtem 14 hlasů, avšak USA odmítly hlasovat a podpořily tak Izrael a jeho operaci proti Hamásu (un.org). Organizace spojených národů sehrála významnou roli po ukončení této operace, neboť to byla její komise, která posuzovala, zda nedošlo k porušení mezinárodních práv. Komisi vedl Richard

Goldstone, který jifi vy-et oval vále né zlo iny v Jugoslávii a Rwand . Výstupní zpráva komise poté ozna ila za viníky jak Izrael, tak Hamás a ob strany tohoto konfliktu byly obvin ny z vále ných zlo in a poru-ování mezinárodního práva (ohchr.org).

Hizballáh pofladoval od Hamásu jifi od po átku konfliktu vojenskou podporu. Cht l otev ít boje i na severní front , jelikofi na severu Izrael sousedí s Libanonem a práv jih Libanonu je pod kontrolou Hizballáhu. Nicmén Hizballáh se osobn necht l zapojit do boj a místo toho, aby se do konfliktu zapojil vojensky, poukazoval na ne innost ostatních stát regionu. Hasan Nasralláh, v dce Hizballáhu byl toho názoru, fe ostatní arabské státy by se m ly spojit proti izraelské agresii. Nasralláh v televizi dennodenn vyzýval ob any arabských zemí, aby demonstrovali proti agresivní politice Izraele. Ov-em osobn se do boj odmítal zapojit ze strachu, fe by Izrael reagoval spu-t ním operace proti Hizballáhu na jihu Libanonu. Dv rakety byly sice na Izrael Hizballáhem odpáleny, kdyfi v-ak Izrael odpov d l vlastní palbou, fládné dal-í útoky ufi neprob hly, k útok m se ov-em Hizballáh nikdy nep iznal (Manelis 2009: 43-50).

5. Kritéria spravedlivé války a operace Lité olovo

Kritérium spravedlivého d vodu stanoví, že jakýkoli válečný akt státu mimo hranice jeho území musí být ospravedlněn. Z morálního hlediska je takto ospravedlnitelná pouze sebeobrana. Stát tedy musí prokázat, že jeho jednání je založeno na naplnění práva na sebeobranu. Hamás a další teroristické organizace po mnoho let odpalovaly tisíce raket na izraelské území a ohrožovaly tak životy nevinných lidí. Bylo tedy rozhodnutí Izraele odpovídat vojenským úderem ospravedlnitelné v rámci práva na sebeobranu ve shodě s kritériem spravedlivého d vodu? Dle Kashera neustálé odpalování raket na Izrael představuje útok na stát a také ohrožování života, zdraví a bezpečnosti obyvatel, na které takovéto útoky míjí. V roce 2005 Izrael stáhl své jednotky z pásma Gazy a evakuoval z oblasti izraelské osadníky. Útoky Hamásu ovšem neustávaly, proto to dle Izraele odhalilo pravý cíl, kterého chce Hamás dosáhnout, a sice zničení státu Izrael. Jediným vysvětlením pokračování soustavných útoků na Izrael je touha zničit jej (Kasher 2009). Slater tvrdí, že přestože se Izrael v roce 2005 z této oblasti stáhnul, ponechal si plnou i nepřímo kontrolu nad pásmem Gazy a nadále způsoboval fyzické utrpení jeho obyvatel. I za předpokladu, že by Izrael zcela ukončil okupaci Gazy, Palestinci by i tak měli právo pokračovat ve svém boji proti izraelské okupaci a represím palestinských teritorií. Dle Dohod z Oslu z roku 1992 je pásmo Gazy a oblast West Bank švýcarským územním celekem. Právo na odpor proti agresi nebo represím je součástí morality spravedlivé války. Palestinci mají tedy právo postavit se na odpor izraelské okupaci, a to i prostřednictvím silových prostředků. V tomto případě to bylo odpalování raket na území státu Izrael (Slater 2012: 56-57). Izrael má tedy podle Kashera právo na sebeobranu, kterou uvedl do praxe pomocí operace Lité olovo. Po celé roky se snažil situaci řešit nenásilnou a diplomatickou cestou, ale Hamás ignoroval jejich snahu o zastavení bojů. A to i po událostech roku 2005, kdy se Izrael stáhl z pásma Gazy a zrušil hromadné osady zasahující do tohoto území. Přesto Hamás nadále ovládal jižní oblast Izraele a ohrožoval tak životy nevinných lidí. Jednalo se tedy o akt sebeobranu, kdy Izrael chtěl dosáhnout zastavení raketových útoků na své území, zabránit tak dalším ztrátám na životech a zajistit bezpečí svých obyvatel. Naopak Slater považuje odpalování raket na stát Izrael za projev palestinského odporu vůči okupantům, kdy si Izrael držel kontrolu nad pásmem Gazy a utlačoval jejich obyvatele, čímž donutil Palestince reagovat.

Kritérium spravedlivého záměru je komplexní a říká, že válečný akt by měl zabránit utrpení a zastavit zlo páchané na civilním obyvatelstvu. Cílem je zde zpacifikovat bojový potenciál nepřítelů takovým způsobem, aby již nebyl schopen způsobovat nevinným lidem

utrpení a zlo. Cílem operace Lité olovo bylo odradit Hamás a jiné teroristické skupiny od zámru nadále odpalovat rakety na území státu Izrael. Deterrence neboli odstranění je v tomto případě fládoucí, nebo může efektivně zabránit teroristickým útokům nebo dokonce samotné válce. Deterrence ale musí splňovat jisté morální požadavky. Nejlepší metodou, jak zajistit morální deterrenci, je jí dosáhnout jakožto vedlejšího účinku jiné akce. Cílené zabíjení teroristů nejenom může pomoci ochránit civilní obyvatelstvo, ale navíc upozorní ostatní teroristy, že stát je schopen detekovat hrozby, identifikovat její tvůrce, jejich polohu a zaútočit na ně. Je tedy rozumné považovat operaci Lité olovo za snahu o deterrence v rámci kritéria spravedlivého zámru jakožto vedlejšího účinku sebeobrany (Kasher 2009). Pozice Palestiny v tomto kritériu je odlišná. Slater vznáší otázku, zda si může Izrael přivlastnit právo na obranu před terorismem, který je důsledkem okupace a represe palestinských obyvatel? Podle něj Izrael ztratil nárok na sebeobranu ve chvíli, kdy se oběti jeho utlačování rozhodly pro ozbrojený odboj. Operace Lité olovo tedy nebyla spuštěna z důvodu sebeobrany, ale za účelem udržení kontroly nad pásmem Gazy skrze ekonomické a vojenské válčení, které opakovaně vyprovokovalo odpor (Slater 2012: 56-57). Bývá také zpochybován oficiální důvod, pro který byla operace Lité olovo spuštěna. Některé autoři poukazují na fakt, že důsledkem této operace je mnoho mrtvých a destrukce infrastruktury. Primární důvod operace prý bylo potrestat obyvatele Gazy za jejich odpor a podporu Hamásu, a to prostřednictvím taktického ničení infrastruktury a znemožnění vytvoření nezávislých ekonomických kapacit. Izrael chtěl údajně *š vytvořit situaci, ve které civilní obyvatelstvo bude přinuceno opustit své domovy nebo se vzbouřit proti vládě Hamásu* (Finkelstein 2010: 128). V teoretické části popisu tohoto kritéria jsem uvedl, že pokud daný aktér vede válku proto, aby dosáhl míru a bezpečí a aby potrestal agresora, ovšem ne s úmyslem ho totálně zničit, lze tuto válku považovat za spravedlivou. Operace Lité olovo měla za úkol zajistit bezpečí izraelských obyvatel a zastavit neustálé bombardování Izraele. Izrael tedy chtěl dosáhnout zastavení agrese vůči svým obyvatelům a také znemožnit Hamásu, aby ve svých útocích pokračoval. Jelikož Hamás dodnes existuje a pásmo Gazy je dodnes osídlené, lze se domnívat, že Izrael nechce Hamás a obyvatele Palestiny totálně zničit. Agresor byl potrestán, aniž by byl zcela zničen a rovněž se Izraeli podařilo zneškodnit útočné síly Hamásu tak, aby se po et útok vedený Hamásem na Izrael zredukoval. V kontextu tohoto kritéria nesouhlasím s názorem Jerome Slatera, jelikož prostředky, kterými Palestinci vyjadřují svůj odpor vůči okupantovi, mohou být označeny jako teroristické činy. Přestože zvolený způsob odboje neodpovídá moralitě spravedlivé války, nelze palestinským obyvatelům upřít jejich právo na odpor.

Kritérium legitimní autority požaduje, aby byla válka vedena legitimní ustanovenou autoritou. Izrael je považován za demokratický stát a její představitelé byli dosazeni do svých funkcí v rámci parlamentní zastupitelské demokracie. Dle doktríny *Responsibility to Protect* se suverenity státu odvozuje od následného dodržování lidských práv podmíněnou ochranou vlastního obyvatelstva. Izrael má tedy právo, přičemž má povinnost bránit své obyvatelstvo před útokem. V období let 2001 až 2008 bylo na Izrael vypáleno z oblasti Gazy přes 10 000 raket, a tyto útoky přičemž ohrožovaly bezpečnost obyvatel Izraele. Zatímco Hamás provedl v červnu 2007 nedemokratický převrat v pásnu Gazy prostřednictvím svých ozbrojených milicí (Kasher 2010). V teorii tohoto kritéria jsme stanovili, že legitimní autoritou může být stát, který následně dodržuje lidská práva a chrání své obyvatele před jejich porušením a zároveň své obyvatele brání před nepřátelskými útoky. Vláda by tedy měla udržovat a usilovat o obecné dobro, chránit své obyvatele před újmou a trestat ty, kteří tuto újmu způsobují. Jak již bylo řečeno, Izrael je demokratický stát s plnohodnotným systémem dodržování lidských práv, zástupci lidu zde byli zvoleni ve spravedlivých, všeobecných a rovných volbách.

Kritérium poslední možnosti udává, že válka by měla být poslední možností, po vyčerpání všech mírových možností. Abychom mohli zjistit, zda izraelská vojenská operace toto kritérium splňuje, musíme pochopit, jakým hrozbám Izrael vlastně čelí, jaké jsou možné alternativy k vojenské odvetě, různé varianty k jejich dosažení a výsledek každého takového snažení. Co se týče hrozeb, nebylo to pouze konstantní odpalování raket na stát Izrael, ale také například dalekonosné střely. Po celé roky se Izrael snažil problém řešit nevojenskou cestou, zkoušel mezinárodní diplomatický nátlak, stavět blokády, zavádět sankce, pořádát mírová jednání. Přičemž z těchto možností nepřišla dlouhodobý úspěch a Hamás nadále pokračoval ve své agresivní politice. Neutuchající raketové bombardování a neustávající pokusy Izraele řešit situaci mírovou cestou tváří v tvář palestinské agresi značí, že kritérium poslední možnosti bylo naplněno (Kasher 2009). Slater naopak tvrdí, že Izrael v žádném případě nesplnil kritérium poslední možnosti. Obviňuje jej ze záměrného ignorování, přičemž ze sabotáže vyjednávání. Uvádí, že Izrael nejenom opakovaně odmítal jednání s Hamásem o zastavení bojů, ale také i nedodržoval dohody, které již byly sjednány. Izrael je primárně zodpovědný za pokračování bojů svým agresivním jednáním, navzdory jeho tvrzení, že útoky Hamásu na jeho území nebyly nijak vyprovokované. Na území Palestiny Izrael prováděl také operace ve snaze zneškodnit členy Hamásu, čímž však vyprovokoval odvetnou reakci. A to i přesto, že Hamás v roce 2006 po vítězství ve volbách poslal představitelům státu Izrael

tajn zprávu, že se zavázala zdržet ve kterého násilí proti státu Izrael za podmínky, že Izrael zastaví tajný program na zneškodnění představitel Hamásu a ukončí vojenské útoky v Gaze. Izrael tuto zprávu ignoroval (Slater 2012: 57-59).

Kritérium rozumné účinnosti říká, že vojenská operace by měla probíhat pouze, pokud má rozumnou šanci úspěšně splnit požadované cíle. Pokud neexistuje příliš vysoká účinnost, mělo by se hlavním cílem stát vyhnout se krveprolití. Izrael se svou profesionální armádou na velmi vysoké úrovni a s piškovým vybavením zde měl více než dobrou šanci proti teroristickým jednotkám Hamásu. Vítězství znamenalo značné zlepšení bezpečnosti v jižní části Izraele, a to díky zneškodnění vojenských kapacit Hamásu a znemožnění jejich teroristických aktivit. Primární cíl operace Lité olovo byl popisován jako zlepšení bezpečnostní situace v oblastech státu, které čelily raketovým útokům. Zlepšení situace neznamená eliminaci všech hrozeb. Lze ho dosáhnout zneškodněním mnoha teroristů, zničením značné části jejich vojenského vybavení a tímto poškozením jejich vojenské infrastruktury (Kasher 2010). Nebyly to ovšem jen teroristé a jejich aktivity, kdo byl zneškodněn. Lidskoprávní organizace uvádí, že v akcích prováděných Izraelem v rámci operace Lité olovo zahynulo 926 neozbrojených civilistů (pchrgaza.org). V této operaci, která měla zajistit bezpečnost izraelských obyvatel, bylo zničeno mnoho obytných domů, továren, škol, nemocnic, policejních stanic a dalších veřejných budov. Izrael je také podezříván ze záměrného zvyčování utrpení civilního obyvatelstva pásma Gazy, jelikož svými útoky poškodil kromě výše uvedeného například také systém vodní kanalizace nebo dodávky potravin (bbc.co.uk).

Kritérium proporcionality zkoumá, zda celkový přínos ve formě spravedlnosti převáží zlo a utrpení spojené s válkou. Mnozí kritici operace Lité olovo poukazují na fakt, že malé množství lidí zahynulo následkem odpálení raket z oblasti Gazy na Izrael, zatímco mnoho lidí zemřelo následkem spuštění této operace, tedy že nebyla proporcionální. Ale je třeba vidět, že počet usmrcených Izraelců není relevantní faktor v hrozbě, jakou útoky raket představují. Proporcionalita se nemá měřit podle mrtvých lidí, ale ospravedlnit vedlejších zraněných vojenskými prostředky (Adelman 2009: 5-6). Nezáleží tedy na počtech, ale na morálním vyhodnocení daných případů, a zda pozitiva dané operace převáží negativa. Pozitiva této operace by měla být vyhodnocena v míře ochrany, kterou zajistila státu a jeho obyvatelům po skončení operace. Negativa by mohla být vyvážena počtem mrtvých, trpících a mírou destrukce, která je postihla. Nejedná se ovšem o číselné srovnání, ale spíše o posouzení existujících hrozeb a opatření, která je třeba vzít v potaz, abychom se jim mohli vyhnout.

Izrael tedy nespustil operaci Lité olovo jakožto odvetu vůči Hamásu a jeho útokům, ale aby zajistil bezpečí svých obyvatel, jelikož osm let neustálého ostřelování raketami i dalekonosnými střelami nedalo Izraeli záminku si myslet, že by v budoucnu ustalo (Kasher 2009). Numerická disproportion tedy v kritériu proporcionality nehraje roli, nebo nezáleží na počtu mrtvých, ale na míře, jakou daná hrozba představovala. Neustálé ostřelování bylo důvodem zahájení operace Lité olovo, tedy důvodem, proč vedlejší škodám v bech došlo. Operace Lité olovo byla spuštěna, jelikož Hamás usiloval o zničení státu Izrael raketovými útoky a Izrael na něj reagoval ve snaze ochránit své občany a svou existenci. Sebeobrana a snaha bránit své občany před utrpením a smrtí, jsou jistě spravedlivým důvodem, přestože jsou příčinou vedlejších škod. Přádná válka se neobejde bez vedlejších škod a již bylo zmíněno, že Izrael se je snažil minimalizovat telefonáty a shazováním varovných letáků. Walzer se domnívá, že relevance kritéria proporcionality v teorii spravedlivé války je diskutabilní. Můžeme tedy uvažovat, zda a do jaké míry je v bech dovoleno splňovat toto kritérium, aby byla daná válka považována za spravedlivou.

Kritérium diskriminace a proporcionality prostědků udává, že válčící strany by neměly útočit na nevinné občany, pouze na nepřátelské jednotky s výjimkou vojáků, kteří jsou zraněni i se neúčastní bojů. Získané benefity z případného útoku by měly být větší než vedlejší škody, pokud ne, daný aktér by neměl útok provést (Adelman 2009: 23-24). Přestože tato kritéria značně mění průběh války, má válečný konflikt hlubší morální ospravedlnění? V operaci Lité olovo jsou tato kritéria diskriminace a proporcionality prostědků ošidná, nebo teroristé se ukrývali v hustě obydlených oblastech, kde přebývali nevinní občany. Vzniklo zde tedy dilema: Pokud nebudou teroristé zneškodněni, budou nadále představovat pro Izrael hrozbu. Pokud naň ovšem bude podniknut útok, existuje pravděpodobnost, že budou zraněni i zabiti nevinní občany (Halper 2010). Abychom vyřešili toto dilema a naplnili toto kritérium, museli bychom úspěšně oddělit teroristy od nevinných lidí. Toho se dá dosáhnout upozorněním občanského obyvatelstva na nadcházející útok, kontaktováním specifických míst po telefonu, shazováním informačních letáků apod. Tyto techniky Izrael v operaci Lité olovo používal. Pokud tedy úspěšně oddělíme teroristy od občanského obyvatelstva, můžeme zneškodnit teroristy s minimálními ztrátami. Ovšem nelze vždy ideálně separovat občany od teroristů, navíc tyto metody varování občanského obyvatelstva mohou upozornit i teroristy. Můžeme zde tedy uplatnit tzv. *princip dvojího efektu*, kam spadá útok, který na občany není veden záměrně a zároveň splňuje ostatní kritéria spravedlivé války. Pak lze tento útok pokládat za spravedlivý. Během operace Lité Olovo někteří lidé zastávali argument, že by neměla být

zneškodná ani stovka teroristů, kdyby to mohlo ublížit jednomu dítěti. Tento argument je nepřesný a nezodpovědný. Nikdo nechce ublížit dítěti, ale zneškodnění teroristů zabrání tomu, aby tito teroristé ublížili nevinným izraelským občanům v etnické čistce (Kasher 2009). Izraelští vojáci mnohdy nasadili svůj život, aby se vyhnuli civilním ztrátám. Teroristi schovávající se za lidské těly byli mnohdy ušetřeni, aby nevinní civilisté nebyli zraněni. Rakety odpalované ze všech stran nebyly zneškodněny, dokud jim neopustily všechny děti. Izraelské jednotky si tedy zachovaly morální integritu v průběhu boje (London 2011). Slater s těmito názory ovšem nesouhlasí. Dle jeho interpretace je operace Litá olovo jasným příkladem nedodržení tohoto kritéria. Tvrdí, že pokud mohly izraelské jednotky podezření na členy Hamásu skrývajících se v domcích, neváhaly je zasáhnout zbraní s masivní palebnou silou. Nehledě na to, zda uvnitř byli civilisté. Cituje prohlášení izraelského generála Gadi Eisenkota, který řekl: *„Pokud máme podezření na bojovníka Hamásu skrývajících se v domcích, sestříháme ho raketou, dvěma granáty a srovnáme se zemí buldozerem. Zabrání to ztrátám mezi našimi vojáky.“* Rovněž říká, že mnoho nevinných civilistů bylo zabito dalekosmými zbraní, které mohly stanoviště vzdálené několik kilometrů (Slater 2012: 66-67). Po skončení operace Litá olovo proběhlo vyšetřování válečných zločinů obou zúčastněných stran, komisi předsedal Richard Goldstone. Ten prohlásil, že ačkoli se našly důkazy o potenciálních válečných zločinech u obou stran konfliktu, tak pouze u Hamásu bylo patrné, že jeho útoky záměrně mířily na civilisty. Izrael na to úmyslně neútočil (Goldstone, washingtonpost.com). Pokud mluvíme o kritériu diskriminace a proporcionalitě prostředků, víme, že se Izrael nacházel v konfliktu v Gaze v omezené situaci. Bojovníci Hamásu se záměrně ukrývali mezi civilisty, pouštěvali je jako živé těly, aby tak minimalizovali riziko, že je Izrael zneškodní. Klíčové je zde *princip dvojího efektu*, o kterém jako první hovořil Tomáš Akvinský. Podle něj je válka považována za spravedlivou, pokud útok na civilisty není veden úmyslně a ostatní kritéria spravedlivé války jsou naplněna. Pokud tedy Izrael v tomto konfliktu splňuje ostatní kritéria teorie spravedlivé války a neútočí na civilisty záměrně, je jeho válka spravedlivá. Po skončení operace Litá olovo vznikla komise, která měla za úkol prošetřit případné válečné zločiny obou zúčastněných stran. Tato komise došla k závěru, že Izrael na civilisty neútočil úmyslně, zatímco Hamás ano. Za předpokladu, že Izrael splní ostatní kritéria spravedlivé války, je toto kritérium považováno za splněné.

Závěr

Klíčová pro analýzu války v Gaze v letech 2008 a 2009 v rámci teorie spravedlivé války není pouze deskripce jejích dílčích částí a jejich následné zasazení do daného konfliktu. Historický vývoj konceptu umožnil uje hlubší pochopení problematiky a umožnil uje lépe porozumět samotné koncepci. První kapitola se tedy zabývá evolucí teorie spravedlivé války. Součástí první kapitoly práce je rovněž rozbor kritérií spravedlivé války *jus ad bellum* a *jus in bello*. Každý teoretik tohoto konceptu pohlíží na jeho ideové základy jinak, mnohdy i azuje jednotlivým kritériím svůj vlastní stupeň priority. Často také n která kritéria považuje za zcela zbytečná. Relevance a konečné hodnocení daného případu se tedy do jisté míry odvíjí od způsobu a úhlu pohledu, jakým se na něj díváme. Měli bychom tedy rozlišovat mezi teoriemi, je-li lze ověřovat pomocí kvantifikovatelných proměnných nebo zkoumáním intenzity příinného vztahu mezi dvěma jevy a teorií spravedlivé války. Ta je propojena s jistým ideovým rámcem, je-li nemusí být nutně považován za platný, ale mezi západními autory je v podstatě automaticky přijímán, přestože není vždy dále zdůvodňován.

V druhé části práce se vnují válce v Gaze v letech 2008 a 2009, v níž probíhala operace Lité olovo. Historické příiny konfliktu sledované již od dob první intifády až po vypuknutí sledované operace mly za úkol podat ucelený obraz této války. Abychom mohli co nejlépe porozumět tomuto konfliktu, je důležité vědět, co mu předcházelo. Součástí deskripce zde byl nejen samotný průběh vzniku konfliktu, ale rovněž politické kroky, které jej doprovázely i historické a politické souvislosti. Přestože hlavními aktéry konfliktu byl Izrael a Hamás, angažovalo se v něm mnoho vedlejších aktérů. Izrael zde měl například plnou podporu Spojených států, které pro svého spojence zajistily i stažení flaloby, která byla podána na Izrael po jeho bombardování Úřadu OSN pro palestinské uprchlíky na Blízkém východě. Hamás byl podporován Íránem, který se z nastalého konfliktu snažil pro sebe vytříct co nejvíce a zásoboval své spojence vojenským vybavením. O mír se tu přede vším snažily instituce typu OSN a Evropská unie, které požadovaly zastavení všech bojů. Totéž fládal Egypt, který již od dob dohod v Camp Davidu usiluje o mír mezi Izraelem a Palestinou. Klíčovou částí této bakalářské práce bylo ovšem posouzení kritérií spravedlivé války v průběhu operace Lité olovo. Z analýzy autorů, je-li v této oblasti prováděli své vlastní bádání, vyplývá, že zahájení a samotný průběh operace Lité olovo je považováno za spravedlivé a legitimní. Nicméně obětí a materiální škody způsobené spuštěním této operace jsou značně vysoké. Je však třeba si uvědomit, že Izrael byl po celých osm let bombardován z pásma Gazy raketami, které přímo ohrožovaly bezpečnost a zdraví jeho obyvatel, je-li je povinen před

takovýmto ohrožením bránit. Samotná operace Lité olovo byla tedy aktem sebeobrany, který vyplynul z neežitelnosti situace, kdy po několik let nebylo možné problém a stupňující se agresivní jednání Hamásu zastavit nesilovými prostředky.

Kritéria spravedlivé války *jus ad bellum* a *jus in bello* lze považovat za naplněná s jistými výhradami. Znamená problematické je kritérium *proporcionality*. Bylo v něm uvedeno, že proporcionalita by se neměla měřit numerickými poměry, ale hrozbou, kterou daný případ představoval. Ovšem dle povodního znění a faktického výkladu tohoto kritéria je třeba uvést, že počet Izraelců usmrčených raketovými útoky byl menší než počet obětí na palestínské straně spuštěné operace Lité olovo. Což v rámci tohoto kritéria poukazuje na disproportionality v neprospěch Izraele. Rovněž kritéria *diskriminace* a *proporcionality prostředků* požadující zajištění bezpečnosti civilistů byla ve své podstatě sporná. členové Hamásu se ukrývali v hustě obydlených oblastech pásma Gazy, kde jak doufali, splnou s civilisty. Lze zde uplatnit *princip dvojího efektu*, kdy je válka považována za spravedlivou, pokud na civilisty není útočeno úmyslně a ostatní kritéria spravedlivé války jsou splněna a dle nezávislé komise Izrael na rozdíl od Hamásu na civilisty neútočil záměrně. Nejde však opomenout fakt, že v rámci operace Lité olovo Izrael zabil přes 1300 Palestinců, přes 7000 jich zranil, zničil více než 4000 domů a také podstatnou část infrastruktury v Gaze. Tedy i přesto, že komise došla k závěru, že útok na civilisty Izraelem nebyl veden účelně, je po takovéto devastaci možné vznést otázku, zda Izrael nepřehlížel bezpečnosti palestýnských civilistů během snahy o dosažení svého cíle, zneškodnit teroristy Hamásu a zajistit svou bezpečnost? *Kritérium poslední možnosti* může být také znamená problematické, nebo Izrael svými tajnými operacemi, které měly za úkol zneškodnit představitele Hamásu, vyvolával neustále nové odvetné reakce. To je v rozporu s tímto kritériem, nebo nelze hledat mírové alternativy pro ukončení konfliktu, pokud zároveň eliminují představitele protistrany.

Objektivní zhodnocení tohoto konfliktu je obtížné, není se mělo zdát, jelikož někteří autoři mají tendenci uchylovat se k hodnotovým soudům a prosazování svého postoje k dané problematice. Z posouzení kritérií vyplývá, že zaviní a prohře proti lidským právům a aspektům teorie spravedlivé války lze vinit obě strany konfliktu. Jedním z autorů poukazujících na přečiny Izraele byl Jerome Slater. Ve svých vědeckých publikacích upozorňuje na značné materiální i lidské ztráty způsobené Izraelem v rámci operace Lité olovo. Ve zkoumaných článcích vydaných autorem v magazínu *International Security* a v jeho následných reakcích na kritiku tohoto článku na jeho internetových stránkách jeromeslater.com svádily o autorov závazek proti akcím a politickým rozhodnutím

prováděným Izraelem, u nichž často poukazyval na negativní úmysl. Podobně se jevil výzkum autora jménem Asa Kasher, který problematické vztahy Izraele a Palestiny rovněž analyzoval. Ve svých dílech *A Moral Evaluation of the Gaza War* a *Operation Cast Lead and the Ethics of Just War* se snaží analyzovat jednotlivé aspekty konfliktu a dílčí kroky politických aktérů obou zainteresovaných stran. Kasher především poukazyval na agresivní jednání Hamásu a odmítání jakýchkoliv mírových řešení z jejich strany, které přecházelo válce v Gaze, rovněž zmínil dlouholetou snahu Izraele vyhledávat nesilová východiska.

Válka v Gaze 2008 a 2009, během níž proběhla operace Lité olovo, je jen jedním z mnoha konfliktů probíhajících mezi Izraelem a Palestinci, potažmo Hamásem. Je třeba poukázat na fakt, že kritéria spravedlivé války jsou mnoha autory vykládána různě, a jsou jim přisuzovány rozličné priority. To se odráží i na pozdějších autorových dosazováních těchto kritérií do daného případu. Přínos této práce spoívá v určení morality a spravedlivosti v konfliktu mezi zeměmi, které spolu vedou dlouholeté spory a jejich vzájemná nevrávnost vede k obviňování protistrany z těchto nejhorších zločinů. V tomto případě můžeme teorie spravedlivé války v daném stavu posoudit, zda operace Lité olovo byla morálně ospravedlnitelná či nikoliv, a pomoci usnadnit rozhodnutí jednoho z mnoha konfliktů, které mezi Izraelem a Palestinou probíhají.

Literatura

- Atack, Ian. 2009. *Pacifism and international relations*. In: Hayden, Patrick (ed): *The Ashgate Research Companion to Ethics and International Relations*. Burlington: Ashgate Publishing Company.
- Bartos, Otomar J., Paul Ernest Wehr. 2002. *Using Conflict Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Blecher, Robert. 2009. *Operation Cast Lead in the West Bank*. *Journal of Palestine Studies* 38, no. 3.
- Benmelech, Efraim et al. 2009. *Counter-Suicide-Terrorism: Evidence from House Demolitions*, Cambridge: National Bureau of Economic Research, Working Paper, No. 16493
- Bennett, Richard M. 2006. *Encyklopedie elitních sil světa*, Praha: Naše vojsko.
- Brown, Davis. 2008. *The Sword, the Cross and the Eagle. The American Christian Just War Tradition*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.
- Byman, Daniel. 2011. *The Lebanese Hizballah and Israeli Counterterrorism*. Washington DC: Brookings Institution.
- Cordesman, Anthony H., Jennifer, Moravitz. 2005. *The Israeli-Palestinian War Escalating to Nowhere*. Westport, Conn.: Praeger Security International.
- Čejka, Marek. 2005. *Izrael a Palestina. Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Brno: Centrum strategických studií.
- Donnelly, Jack. 2000. *Realism and International Relations* Cambridge: Cambridge University Press.
- Dupektová, Eva. 2011. *Morální aspekty zahraniční politiky USA za vlády George W. Bushe optikou teorie spravedlivé války*. Rigorózní práce, FSS Brno
- Fotion, Nicholas. 2007. *War & Ethics: A New Just War Theory*, London: Continuum.
- Grotius, Hugo. 2005. *The Rights of War and Peace*. Indianapolis: Liberty Fund.
- Charles, Daryl J. 2005. *Between Pacifism and Jihad: Just War Christian*

Tradition. Downers Grove: InterVarsity Press.

Johnson, James T. 1999: *Morality and Contemporary Warfare*, New Haven: Yale University Press.

Johnson, James Turner. 2003. *Aquinas and Luther on War and Peace: Sovereign Authority and the use of Armed Force*. Journal of Religious Ethics, Vol. 31, No. 1.

Justenhoven, Heinz-Gerhard, William A., Barbieri Jr, (eds.) 2012. *From Just War to Modern Peace Ethics*. Gottingen: Walter de Gruyter.

Kam, Ephraim. 2009. *Operation Cast Lead: Regional Implications*. Strategic Assessment 11, no. 4.

Kamm, Francis M. 2001. *Making War and its Continuation Unjust*. European Journal of Philosophy, vol. 9.

Kasher, Asa. 2009. *Operation Cast Lead and the Ethics of Just War*. Azure no. 37.

Katz, Yaakov, Yoaz, Hendel. 2002. *Israel vs. Iran: The Shadow War*. Washington, D. C.: Potomac Books.

Kope ný, Tomá-. 2012. *Jus post bellum ó spravedlnost po válce*. Praha: Ústav filozofie a religionistiky Univerzity Karlovy.

Krej í, Oskar. 2011. *Válka* (Praha: Professional Publishing).

Krupp, Michael, Marek, Zikmund. 1999. *Sionismus a Stát Izrael: Historický Nástin*. Praha: Vy-ehrad.

Lambeth, Benjamin S. 2012. *Israel's War in Gaza: a Paradigm of Effective Military Learning and Adaptation*. International Security 37, no. 2.

Madsen, Marianne Mosegaard, Simone Selsbaek, Sophie Wittstrøm. 2012. *The Responsibility to Protect and the intervention in Libya*. Global studies non-master thesis: Roskilde University.

Malacka, Michal. 2005. *Fenomén mezinárodního terorismu*. Praha: Linde.

Manelis, Ronen. *Between Lebanon and Gaza: Hizbollah in Operation Cast Lead*. 2009. Military and Strategic Affairs 1, no. 1.

- Martin, Rex. 2007. *Walzer and Rawls on Just Wars and Humanitarian Interventions*. In: Lee, Steven P. 2007. *Intervention, Terrorism and Torture. Contemporary Challenges to Just War Theory*. Geneva: Springer.
- Mattox, John Mark. 2009. *St. Augustin and the Theory of Just War*. London & New York: Continuum.
- Mill, John Stuart. 1987. *Few Words on non-Intervention*. Foreign Policy Perspectives No. 8.
- Patterson, Eric. 2005. *Just War in the 21st Century: Reconceptualizing Just War Theory after September 11*. International Politics, vol. 42.
- Pikna, Bohumil. 2006. *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie: právní náhled*. Praha: Linde.
- Pojar, Miloš. 2009. *Stručná historie států: Izrael*. Praha: Libri.
- Rosiek, Petr. 2008. *Reflexe spravedlivé války*. In: Rosiek, Petr a kol., *Politická filosofie: aktuální problémy*. Plzeň: Albatros.
- Rynhold, Jonathan. 2010. *Peace and Security in the 2009 Election*. Israel Affairs 16, no. 1.
- Shamir, Jacob, Khalil, Shikaki. 2010. *Palestinian and Israeli Public Opinion the Public Imperative in the Second Intifada*. Bloomington: Indiana University Press.
- Slater, Jerome. 2012. *Just War Moral Philosophy and the 2008-09 Israeli Campaign in Gaza*. International Security vol. 37, No. 2.
- Toner, Christopher. 2010. *The Logical Structure of Just War Theory*. The Journal of Ethics, Vol. 14, No. 2.
- Walzer, Michael. 2002. *The Triumph of Just War Theory (and the Dangers of Success)*. Social Research, vol. 69, No. 4.
- Walzer, Michael. 2006a. *Arguing About War*. New Haven & London: Yale University Press.
- Walzer, Michael. 2006b. *Just and Unjust Wars: A Moral Argument with Historical Illustrations*. New York: Basic Books.

Internetové zdroje

Adelman, Howard. 2009. *šIus In Bello Norms In Just War Theory. The Case of the War in Gaza 2009.ö* Dostupné z: <<http://www.du.edu/korbel/hrhw/workingpapers/2009/51-adelman-2009.pdf>> (24. 4. 2016).

A pyrrhic victory. theguardian, 16. 6. 2007. Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/commentisfree/2007/jun/16/israel.comment>>, (7. 3. 2016).

Aquinas, Thomas. 1952. *šThe Just Warö.* In: *The Summa Theologica.* Great Books of the Western World, vol. 20. Chicago: Encyclopedia Britannica, Inc Dostupné z: <<http://www.catholiceducation.org/articles/politics/pg0029.html>>, (26. 2. 2016).

As Israeli Siege Strangles Gaza Strip, Hamas, Smugglers Profit Off Tunels. The Washington Post, 18. 6. 2008. Dostupné z: <<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/06/17/AR2008061702818.html>>, (7. 3. 2016).

Bronner, Ethan. *šAfter Gaza, Israel Grapples with Crisis of Isolation.ö* The New York Times, 18. 3. 2009, Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2009/03/19/world/middleeast/19israel.html?_r=2&hp>, (3. 3. 2016).

Brown, Nathan J. 2006. "Aftermath of the Hamas Tsunami." Carnegie Endowment for International Peace, 2. 2. 2006. Dostupné z: <<http://carnegieendowment.org/2006/02/02/aftermath-of-hamas-tsunami>>, (7. 3. 2016).

Brown, Nathan J. 2010. "The HamasóFatah Conflict: Shallow but Wide." *The Fletcher Forum of World Affairs* 34, no. 2. Dostupné z: <<http://ui04e.moit.tufts.edu/forum/archives/pdfs/34-2pdfs/Brown.pdf>> (7. 3. 2016).

Byman, Daniel. 2010. "How to Handle Hamas." *Foreign Affairs*, 7. 10. 2010. Dostupné z: <<http://www.foreignaffairs.com/articles/66541/daniel-byman/how-to-handle-hamas>>, (7. 3. 2016).

Clausewitz, Carl von. 1873. *On War* (London: N. Trubner), Dostupné z: <<http://www.clausewitz.com/readings/OnWar1873/TOC.htm>>, (1. 3. 2016).

Confirmed figures reveal the true extent of the destruction inflicted upon the Gaza Strip.

Palestinian Centre for Human Rights. 12. 3. 2009. Dostupné z:

<<https://web.archive.org/web/20090612193512/http://www.pchrgaza.org/files/PressR/English/2008/36-2009.html>>, (17. 3. 2016).

Cordesman, Anthony H. 2009. "The "Gaza War": a Strategic Analysis." 2. 2. 2009, Dostupné z: <http://csis.org/files/media/csis/pubs/090202_gaza_war.pdf> (7. 3. 2016).

Dangerous Smuggling Trade: The Tunnel Kings of Gaza. Spiegel, 29. 10. 2008. Dostupné z:

<<http://www.spiegel.de/international/world/dangerous-smuggling-trade-the-tunnel-kings-of-gaza-a-587114.html>>, (12. 3. 2016).

Eran, Oded. "The Impact of Operation Cast Lead on Israel-EU Relations." 11. 4. 2009.

Dostupné z: <<http://www.macro.org.il/lib/4454474.pdf>> (15. 3. 2016).

Finkelstein, Norman. 2010. "This time we went too far: Truth and consequences of the Gaza invasion." Dostupné z:

<<https://books.google.cz/books?id=VeV3whcch7IC&pg=PA159&lpg=PA159&dq=operation+cast+lead+just+war+theory&source=bl&ots=9dfUyVoz-Y&sig=7PxxwKtRmjv0bRhNA3SzduPUsgc&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwi0gcDM3qfMAhWnQpoKHajnD2AQ6AEIUTAG#v=onepage&q=operation%20cast%20lead%20just%20war%20theory&f=false>>, (27. 3. 2016).

Gaza attacks. Israeli strikes spark protests across the world. The Telegraph, 29. 12. 2008.

Dostupné z: <<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/israel/4016850/Gaza-attacks-Israelistrikes-spark-protests-across-world.html>>, (3. 3. 2016).

Gaza truce broken as Israeli raid kills six Hamas gunmen. theguardian, 5. 11. 2008. Dostupné z:

<<http://www.theguardian.com/world/2008/nov/05/israelandthepalestinians>>, (8. 3. 2016).

Global security. "Operation Cast Lead." Dostupné z:

<<http://www.globalsecurity.org/military/world/war/operation-cast-lead.htm>> (3. 3. 2016)

Goldstone, Richard. 2011. "Reconsidering the Goldstone Report on Israel and war crimes." Dostupné z:

The Washington Post, 1. 4. 2011. Dostupné z:

<https://www.washingtonpost.com/opinions/reconsidering-the-goldstone-report-on-israel-and-war-crimes/2011/04/01/AFg111JC_story.html> (21. 3. 2016).

Halper, Jeff. 2010. *šThe Second Battle of Gaza: Israel's Undermining of International Law.š* Monthly Review, 26. 2. 2010. Dostupné z:

<<http://mrzine.monthlyreview.org/2010/halper260210.html>>, (24. 4. 2016).

Hamas Arms Smuggling: Egypt's Challenge. The Washington Institute, 2. 3. 2009. Dostupné z: <<http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/hamas-arms-smuggling-egypt-challenge>>, (8. 3. 2016).

Hamas exploits boom in Gaza smuggling tunnels. theguardian, 22. 10. 2008. Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/world/2008/oct/22/hamas-gaza-tunnels-smuggling-egypt>>, (12. 3. 2016).

Hamas formally ends Gaza cease-fire with Israel. Los Angeles Times, 19. 12. 2008. Dostupné z: <<http://articles.latimes.com/2008/dec/19/world/fg-gaza19>>, (12. 3. 2016).

Hamas Seizes Broad Control in Gaza Strip. The New York Times, 14. 6. 2007. Dostupné z: <<http://www.nytimes.com/2007/06/14/world/middleeast/14mideast.html>>, (8. 3. 2016).

Hamas takes control of Gaza. theguardian, 15. 6. 2007. Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/world/2007/jun/15/israel4>>, (7. 3. 2016).

Hrrr na Rusa? esko má 30. nejsiln j-í armádu sv ta. Týden.cz, 5. 9. 2014. Dostupné z: <http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/hrrr-na-rusa-cesko-ma-30-nejsilnejsi-armadu-sveta_317345.html>, (21. 3. 2016).

Human Rights in Palestine and Other Occupied Arab Territories. United Nations, 25. 9. 2009. Dostupné z: <<http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/12session/A-HRC-12-48.pdf>>, (15. 3. 2016).

London, Herbert. 2011. *šIsrael and Just-War Theory.š* Dostupné z: <<http://www.gatestoneinstitute.org/2554/israel-just-war-theory>>, (16. 3. 2016).

Israel defense forces: History and overview. Jewish Virtual Library, Dostupné z: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Society_&_Culture/IDF.html >, (21. 3. 2016).

Izrael zasypává raketami Gazu. Zahynulo p es 220 lidí. Aktuáln .cz. 27. 12. 2008. Dostupné z: <<http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/izrael-zasypava-raketami-gazu-zahynulo-pres-220-lidi/r~i:article:625904/>>, (15. 3. 2016).

Kasher, Asa. 2010. "A Moral Evaluation of the Gaza War ó Operation Cast Lead." Jerusalem Center for Public Affairs, vol. 9, No. 18, 4. 2. 2010, Dostupné z: <<http://jcpa.org/article/a-moral-evaluation-of-the-gaza-war-%E2%80%93-operation-cast-lead/>> (15. 3. 2016).

Key excerpts: UN Gaza report. BBC. 15. 9. 2009. Dostupné z: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/8257446.stm>>, (25. 3. 2016).

Moseley, Alexander. 2009. *Just war.* Dostupné z: <<http://www.iep.utm.edu/justwar/>>, (25. 2. 2016).

Orend, Brian. 2008. *War.* In: *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, Dostupné z <<http://plato.stanford.edu/archives/fall2008/entries/war/>>, (1. 3. 2016).

Schachter, Jonathan. 2010. "The End of the Second Intifada?" (online), *Strategic Assessment* 13, no. 3. Dostupné z: <[http://www.inss.org.il/uploadimages/Import/\(FILE\)1289897140.pdf](http://www.inss.org.il/uploadimages/Import/(FILE)1289897140.pdf)> (17. 3. 2016).

Security Council Calls for Immediate, Durable, Fully Respected Ceasefire in Gaza Leading to Full Withdrawal of Israeli Forces. United Nations, 8. 1. 2009. Dostupné z: <<http://www.un.org/press/en/2009/sc9567.doc.htm>> (15. 3. 2016).

Slater, Jerome. 2013. "Just War Moral Philosophy and ó Operation Cast Lead,õ the 2008-09 Israeli Attack on Gaza: Two Criticism and My Response." 21. 7. 2013, Dostupné z: <<http://www.jeromeslater.com/2013/07/just-war-moral-philosophy-and-cast-lead.html>> (25. 3. 2016).

Studená, Markéta. 2012. *Israeli Decision-Making Process in Counter-Terrorism Strategy.* Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/363606/fss_b/Studena_bakalarska_prace.pdf> (7. 3. 2016).

Szrom, Charlie. 2009. "Iran-Hamas Relationship in 2008," irantracker.org, 27. 3. 2009. Dostupné z: <<http://www.irantracker.org/military-activities/iran-hamas-relationship-2008>>, (12. 3. 2016).

"*Šstidenní válka.* Novinky.cz. Dostupné z: <<http://tema.novinky.cz/sestidenni-valka>>, (17. 3. 2016).

UN halts aid into Gaza after ó Hamas Theft. theguardian, 6. 2. 2009. Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/world/2009/feb/06/gaza-un-aid-hamas>>, (12. 3. 2016).

Vietnamská válka. Novinky.cz. Dostupné z: <<http://tema.novinky.cz/vietnamska-valka-indocinska-valka>>, (2. 3. 2016).

What is the West Bank barrier?. BBC news, 15. 9. 2005. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3111159.stm> (17. 3. 2016).

World Summit Outcome. United Nations, 15. 9. 2005. Dostupné z: <<http://www.who.int/hiv/universalaccess2010/worldsummit.pdf>>, (5. 3. 2016).

Zanotti, Jim. 2009. "Israel and Hamas: Conflict in Gaza (2008-2009)." 19. 2. 2009. Dostupné z: <<https://fas.org/sgp/crs/mideast/R40101.pdf>>. (14. 3. 2016).

Abstrakt

Tato bakalářská práce sleduje operaci Lité olovo z let 2008 a 2009 a zabývá se otázkou, zda její vyhlášení a průběh splňuje kritéria spravedlivé války *jus ad bellum* a *jus in bello*. Rovněž se zabývá vývojem, který předcházela nejen této operaci, ale i modernímu pojetí spravedlivé války. Vztahy mezi Izraelem a Palestinou, potažmo Hamásem jsou složité a stále mezi nimi vládne napětí. Budeme moci sledovat, jaké činy a politické kroky zformovaly válku v Gaze 2008 a 2009 a čím agresivní jednání nedalo v tomto konfliktu prostor pro mírové řešení. Oficiálně Izrael spustil operaci Lité olovo jako odpověď na stále se zvyšující počet raket odpalovaných na Izrael z pásma Gazy. Základní otázky zní: Jak tento důvod obstojí po zasazení do kritérií spravedlivé války? Je tato operace morálně ospravedlnitelná?

Klíčová slova: Izrael, Palestina, teorie spravedlivé války, operace Lité olovo

Abstract

The presented bachelor thesis observes the 2008 and 2009 operation by the name of Cast Lead aiming to find answers to questions whether the declaration and course of the operation corresponds to the just war criteria *jus ad bellum* and *jus in bello*. The thesis also deals with the development forthcoming both the operation and the modern just war concept. The relationship of Israel and Palestine or Hamas have been complex and tense. The thesis will be tracing back actions and political decisions leading to the war of Gaza in 2008 and 2009. The focus is to be on revealing whose aggressive action prevented the conflict from being resolved in a peaceful way. Israel officially started the Cast Lead operation in answer to the increasing number of missiles launched to Israel from Gaza. The crucial questions are the following: Is the reason compatible with the requirements of the just war criteria? Is the Cast Lead operation morally justifiable?

Keywords: Israel, Palestine, just war theory, Cast Lead operation.